

Europeiska unionens officiella tidning

C 229

Svensk utgåva

Meddelanden och upplysningar

femtiosjätte årgången

8 augusti 2013

Informationsnummer

Innehållsförteckning

Sida

II Meddelanden

MEDDELANDEN FRÅN EUROPEISKA UNIONENS INSTITUTIONER, BYRÅER OCH ORGAN

Europeiska kommissionen

2013/C 229/01	Uppmaning att inkomma med synpunkter på utkastet till kommissionens förordning om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse	1
2013/C 229/02	Utkast till kommissionens förordning (EU) nr .../... av den 17 juli 2013 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse ⁽¹⁾	1

IV Upplysningar

UPPLYSNINGAR FRÅN EUROPEISKA UNIONENS INSTITUTIONER, BYRÅER OCH ORGAN

Europeiska kommissionen

2013/C 229/03	Eurons växelkurs	10
---------------	------------------------	----

SV

Pris:
3 EUR

⁽¹⁾ Text av betydelse för EES

(forts. på nästa sida)

<u>Informationsnummer</u>	Innehållsförteckning (forts.)	Sida
UPPLYSNINGAR FRÅN MEDLEMSSTATERNA		
2013/C 229/04	Uppgifter från medlemsstaterna om stängning av fiske	11
2013/C 229/05	Uppgifter från medlemsstaterna om stängning av fiske	11
UPPLYSNINGAR OM EUROPEISKA EKONOMISKA SAMARBETSOMRÅDET		
Eftas övervakningsmyndighet		
2013/C 229/06	Uppgifter från Eftastaterna angående statligt stöd som beviljats enligt den rättsakt som det hänvisas till i punkt 1j i bilaga XV till EES-avtalet (kommissionens förordning (EG) nr 800/2008 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den gemensamma marknaden enligt artiklarna 87 och 88 i fördraget (allmän gruppundantagsförordning))	12
2013/C 229/07	Inget statligt stöd i den mening som avses i artikel 61.1 i EES-avtalet	16
2013/C 229/08	Inget inslag av statligt stöd i den mening som avses i artikel 61.1 i EES-avtalet	17
2013/C 229/09	Uppmaning enligt artikel 1.2 i del I av protokoll 3 till avtalet mellan Eftastaterna om inrättandet av en övervakningsmyndighet och en domstol att inkomma med synpunkter på finansieringen av Harpa konserthus och konferenscenter	18
2013/C 229/10	Uppmaning enligt artikel 1.2 i del I av protokoll 3 till avtalet mellan Eftastaterna om upprättandet av en övervakningsmyndighet och en domstol att inkomma med synpunkter på frågor gällande potentiellt statligt stöd till Nasjonal digital læringsarena (NDLA)	31

V *Yttranden*

ÖVRIGA AKTER

Europeiska kommissionen

2013/C 229/11	Offentliggörande av en ansökan i enlighet med artikel 50.2 a i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1151/2012 om kvalitetsordningar för jordbruksprodukter och livsmedel	43
---------------	--	----

II

(Meddelanden)

MEDDELANDEN FRÅN EUROPEISKA UNIONENS INSTITUTIONER, BYRÅER
OCH ORGAN

EUROPEISKA KOMMISSIONEN

Uppmaning att inkomma med synpunkter på utkastet till kommissionens förordning om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse

(2013/C 229/01)

Berörda parter kan inkomma med sina synpunkter inom en månad från dagen för offentliggörandet av utkastet till förordning. Synpunkterna ska sändas till följande adress:

Europeiska kommissionen
Generaldirektoratet för konkurrens
Registreringsenheten för statligt stöd
1049 Bruxelles/Brussel
BELGIQUE/BELGIË

E-post: stateaidgreffe@ec.europa.eu

Ref.: HT.3572 — SAM — de minimis review

Texten finns också tillgänglig på följande webbplats:

http://ec.europa.eu/competition/consultations/2013_second_de_minimis/index_en.html

UTKAST TILL KOMMISSIONENS FÖRORDNING (EU) nr .../...

av den 17 juli 2013

om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse

(Text av betydelse för EES)

(2013/C 229/02)

EUROPEISKA KOMMISSIONEN HAR ANTAGIT DENNA
FÖRORDNING

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artikel 108.4,

med beaktande av rådets förordning (EG) nr 994/98 av den 7 maj 1998 om tillämpningen av artiklarna 92 och 93 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen på vissa slag av övergripande statligt stöd ⁽¹⁾,

efter att ha offentliggjort ett utkast till denna förordning ⁽²⁾,

efter att ha hört rådgivande kommittén för statligt stöd, och

av följande skäl:

- (1) Statlig finansiering som uppfyller kriterierna i artikel 107.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (nedan kallat *fördraget*) utgör statligt stöd och ska anmälas till kommissionen i enlighet med artikel 108.3 i fördraget. Enligt artikel 109 i fördraget får rådet fastställa vilka kategorier av stödåtgärder som är undantagna från denna anmälnings skyldighet. I enlighet med artikel 108.4 i fördraget får kommissionen anta förordningar avseende dessa kategorier av statligt stöd. Genom

⁽¹⁾ EGT L 142, 14.5.1998, s. 1.

⁽²⁾ EUT C 229, 8.8.2013, s. 1.

förordning (EG) nr 994/98 beslutade rådet, i enlighet med artikel 109 i fördraget, att stöd av mindre betydelse kan utgöra en sådan kategori. Med denna utgångspunkt anses stöd av mindre betydelse, dvs. stöd som beviljas ett och samma företag under en angiven period och inte överskrider ett bestämt fast belopp, inte uppfylla samtliga kriterier som anges i artikel 107.1 i fördraget, och omfattas därför inte av anmälningsförfarandet.

- (2) Kommissionen har i flera beslut förtydligt begreppet stöd i den mening som avses i artikel 107.1 i fördraget. Kommissionen har också redogjort för sin politik när det gäller ett tak för stöd av mindre betydelse under vilket artikel 107.1 i fördraget inte anses vara tillämplig, först i sitt meddelande om försumbart stöd ⁽¹⁾ och sedan i kommissionens förordning (EG) nr 69/2001 ⁽²⁾ och kommissionens förordning (EG) nr 1998/2006 ⁽³⁾. Mot bakgrund av de erfarenheter som gjorts vid tillämpningen av förordning (EG) nr 1998/2006 bör man se över några av de villkor som föreskrivs i den förordningen och ersätta den.
- (3) Det är lämpligt att behålla taket på 200 000 euro för stöd av mindre betydelse som ett företag kan få per medlemsstat under en treårsperiod. Taket förblir nödvändigt för att säkerställa att åtgärder som omfattas av denna förordning inte påverkar handeln mellan medlemsstaterna och/eller inte snedvrider eller hotar att snedvrída konkurrensen.
- (4) Med företag avses vid tillämpningen av konkurrensreglerna i fördraget en enhet som bedriver ekonomisk verksamhet, oavsett enhetens rättsliga form och hur den finansieras ⁽⁴⁾. Domstolen har fastställt att enheter som (rättsligt eller faktiskt) kontrolleras av samma enhet bör betraktas som ett enda företag ⁽⁵⁾. Av rättsäkerhetsskäl och för att minska den administrativa bördan bör det i denna förordning ges en uttömmande förteckning över tydliga kriterier för att avgöra när två eller flera enheter ska betraktas som ett enda företag. Kommissionen har bland de fastställda kriterierna för definition av "anknutna företag" i definitionen av små och medelstora

företag i bilaga I till förordning (EG) nr 800/2008 ⁽⁶⁾ valt ut de kriterier som är lämpliga vid tillämpningen av denna förordning. Dessa kriterier är redan kända för myndigheter och bör med tanke på tillämpningsområdet för denna förordning tillämpas såväl på små och medelstora företag som stora företag.

- (5) Med hänsyn till att de företag som är verksamma inom vägtransportsektorn i genomsnitt är små är det lämpligt att fastställa ett tak på 100 000 euro för företag som utför godstransporter på väg för andras räkning. Tillhandahållande av en integrerad tjänst där den faktiska transporten endast är ett inslag, t.ex. rörliga tjänster, post- eller budtjänster eller avfallshämtning, bör inte betraktas som en transporttjänst. Med tanke på överkapaciteten inom sektorn för godstransporter på landsväg och de transportpolitiska målen när det gäller trafikstockningar och godstransporter, bör denna förordning inte omfatta stöd för inköp av vägtransportfordon till företag som utför godstransporter på väg för andras räkning. Mot bakgrund av utvecklingen av persontrafiken på väg är det inte längre lämpligt att tillämpa ett lägre tak för denna sektor.
- (6) Mot bakgrund av de särskilda regler som gäller för jordbruks-, fiske- och vattenbrukssektorn och risken för att stödbelopp som ligger under det tak som föreskrivs i denna förordning ändå kan uppfylla kriterierna i artikel 107.1 i fördraget inom dessa sektorer, bör förordningen inte gälla de sektorerna.
- (7) Med tanke på likheterna mellan bearbetning och saluföring av jordbruksprodukter och andra produkter bör denna förordning även gälla bearbetning och saluföring av jordbruksprodukter under förutsättning att vissa villkor är uppfyllda. Varken uppgifter som måste utföras på gården för att förbereda en produkt för försäljning i första ledet, till exempel skörd, slåtter och tröskning av spannmål eller packning av ägg, eller försäljning i första ledet till återförsäljare och förädlare bör i detta sammanhang anses som bearbetning eller saluföring. Domstolen har slagit fast ⁽⁷⁾ att så snart unionen har lagstiftat om en gemensam organisation av marknaden för en viss jordbrukssektor, är medlemsstaterna skyldiga att avstå från åtgärder som kan undergräva den eller skapa undantag

⁽¹⁾ EGT C 68, 6.3.1996, s. 9.

⁽²⁾ Kommissionens förordning (EG) nr 69/2001 av den 12 januari 2001 om tillämpningen av artiklarna 87 och 88 i EG-fördraget på stöd av mindre betydelse (EGT L 10, 13.1.2001, s. 30).

⁽³⁾ Kommissionens förordning (EG) nr 1998/2006 av den 15 december 2006 om tillämpningen av artiklarna 87 och 88 i EG-fördraget på stöd av mindre betydelse (EUT L 379, 28.12.2006, s. 5).

⁽⁴⁾ Mål C-222/04, Ministero dell'Economia e delle Finanze mot Cassa di Risparmio di Firenze SpA m. fl., REG 2006, s. I-289.

⁽⁵⁾ Dom av den 13 juni 2002 i mål C-382/99, Nederländerna mot kommissionen, REG 2002, s. I-5163.

⁽⁶⁾ Kommissionens förordning (EG) nr 800/2008 av den 6 augusti 2008 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den gemensamma marknaden enligt artiklarna 87 och 88 i fördraget (EUT L 214, 9.8.2008, s. 3).

⁽⁷⁾ Mål C-456/00, Frankrike mot kommissionen, REG 2002, s. I-11949.

till den. Därför bör denna förordning inte gälla vars storlek fastställs på grundval av priset på eller mängden av produkter som köps eller släpps ut på marknaden. Den bör inte heller gälla stöd som ska delas med primärproducenter.

- (8) Förordningen bör inte omfatta exportstöd eller stöd som gynnar inhemska produkter i förhållande till importerade produkter. Den bör framför allt inte omfatta stöd till att bygga upp och driva ett distributionsnät i andra medlemsstater eller i tredjeländer. Stöd som avser kostnader för deltagande i handelsmässor eller för undersökningar eller konsulttjänster som behövs för att lansera en ny produkt eller en befintlig produkt på en ny marknad utgör normalt inte exportstöd.
- (9) Denna förordning bör inte gälla företag i svårigheter eftersom det inte är motiverat att bevilja ekonomiskt stöd till företag i svårigheter som inte omfattas av en omstruktureringsplan. Vidare är det svårt att fastställa bruttobidragsekvivalenten för stöd som ges till företag av denna typ. För att skapa rättslig säkerhet bör det fastställas tydliga kriterier som inte kräver en bedömning av alla särdrag i ett företags situation för att fastställa om ett företag anses befinna sig i svårigheter vid tillämpningen av denna förordning.
- (10) Den treårsperiod som ska beaktas vid tillämpningen av denna förordning bör vara rörlig, vilket innebär att det totala belopp som företaget har fått i stöd av mindre betydelse under det berörda beskattningsåret och under de två föregående beskattningsåren ska fastställas varje gång ett nytt stöd av mindre betydelse beviljas.
- (11) Om företag är verksamma inom sektorer som inte omfattas av tillämpningsområdet för denna förordning samt inom andra sektorer eller verksamheter bör denna förordning tillämpas på dessa andra sektorer eller verksamheter, under förutsättning att medlemsstaterna på lämpligt sätt, till exempel genom åtskillnad av verksamheter eller uppdelning av kostnader, ser till att stöd av mindre betydelse inte beviljas för verksamheten inom de sektorer som inte omfattas av denna förordning. Samma princip bör gälla när företag är verksamma inom sektorer som omfattas av lägre tak för stöd av mindre betydelse. Om det inte kan garanteras att verksamheterna inom sektorer för vilka lägre tak för stöd av mindre betydelse gäller verkligen får stöd av mindre betydelse endast upp till dessa lägre tak, bör det lägsta taket tillämpas på alla de verksamheter som företaget bedriver.
- (12) Denna förordning bör föreskriva regler som garanterar att högsta stödnivåer som föreskrivs i särskilda förord-

ningar eller kommissionsbeslut inte kan kringgås. Den bör också innehålla tydliga regler om kumulering som är lätta att tillämpa.

- (13) Denna förordning utesluter inte möjligheten att en åtgärd kanske inte betraktas som statligt stöd i den mening som avses i artikel 107.1 i fördraget på andra grunder än de som anges i denna förordning, t.ex. därför att åtgärden är förenlig med principen om marknadsekonomiska aktörer eller därför att åtgärden inte innebär någon överföring av statliga medel.
- (14) Med hänsyn till behovet av insyn, likabehandling och effektiv kontroll bör denna förordning endast tillämpas på stöd av mindre betydelse för vilket det är möjligt att i förväg räkna ut den exakta bruttobidragsekvivalenten utan att en riskbedömning behöver göras (genomsynligt stöd). En sådan exakt beräkning kan till exempel göras för bidrag, räntesubventioner och begränsade skattelättnader eller andra instrument som föreskriver ett tak som garanterar att det tillämpliga tröskelvärdet inte överskrids. En begränsning innebär att så länge som det exakta stödbeloppet inte är känt eller ännu inte är känt måste den berörda medlemsstaten anta att beloppet motsvarar begränsningen för att garantera att flera stödåtgärder tillsammans inte överskrider det tak som föreskrivs i den här förordningen och för att tillämpa reglerna om kumulering.
- (15) För att säkerställa insyn, likabehandling och en korrekt tillämpning av taket för stöd av mindre betydelse bör medlemsstaterna använda samma beräkningsmetod. I syfte att underlätta denna beräkning bör stödbelopp som inte betalas ut i form av kontantbidrag omräknas till motsvarande bruttobidragsekvivalent. Vid beräkningen av bruttobidragsekvivalenten för olika typer av genomsynligt stöd som inte är bidrag eller för stöd som betalas ut i flera omgångar måste man använda de marknadsräntor som gällde när stödet beviljades. För att tillämpningen av reglerna för statligt stöd ska vara enhetlig, överblickbar och enkel bör de marknadsräntor som används vid tillämpningen av denna förordning vara de referensräntor som fastställs i meddelandet från kommissionen om en översyn av metoden för att fastställa referens- och diskonteringsräntor ⁽¹⁾.
- (16) Stöd som ingår i lån bör betraktas som genomsynligt stöd av mindre betydelse om bruttobidragsekvivalenten har beräknats på grundval av de marknadsräntor som gällde när stödet beviljades. För att förenkla handläggningen av små lån med kort löptid bör det i denna förordning föreskrivas en tydlig regel som är lätt att tillämpa och tar hänsyn till både lånets belopp och löptid. Baserat på kommissionens erfarenhet kan lån som garanteras av säkerheter som täcker minst 50 % av lånet och som inte

⁽¹⁾ EUT C 14, 19.1.2008, s. 6.

överstiger 1 000 000 euro och som har en löptid på högst fem år eller som inte överstiger 500 000 euro och som har en löptid på högst tio år anses ha en bruttobidragsekvivalent som motsvarar taket för stöd av mindre betydelse.

- (17) Stöd i form av kapitaltillskott bör inte anses vara genomsynligt stöd av mindre betydelse, såvida inte det sammanlagda offentliga kapitaltillskottet ligger under taket för stöd av mindre betydelse. Stöd som ingår i riskfinansieringsåtgärder i form av investeringar i aktier eller hybridkapital enligt (*de nya riktlinjerna för riskfinansiering*) bör inte betraktas som genomsynligt stöd av mindre betydelse, utom om den berörda åtgärden innebär att kapital som inte överskrider taket för stöd av mindre betydelse ges till vart och ett målföretag.
- (18) Stöd i form av garantier bör betraktas som genomsynligt om bruttobidragsekvivalenten har beräknats på grundval av de säkerhetsavgifter som föreskrivs i kommissionens tillkännagivande för den berörda företagstypen. Till exempel när det gäller små och medelstora företag anger kommissionens tillkännagivande om tillämpningen av artiklarna 87 och 88 i EG-fördraget på statligt stöd i form av garantier⁽¹⁾ årliga avgiftsnivåer över vilka en statlig garanti inte anses utgöra stöd. För att förenkla behandlingen av kortfristiga garantier som utgör säkerhet för högst 80 % av ett relativt litet lån bör denna förordning innehålla en tydlig och lättillämplig regel som beaktar både beloppet för det underliggande lånet och garantins löptid. Denna regel bör inte gälla för garantier för underliggande transaktioner som inte utgör ett lån, till exempel garantier för egetkapitaltransaktioner. Om garantin inte överstiger 80 % av det underliggande lånet, det garanterade beloppet inte överstiger 1 500 000 euro och garantins löptid inte överstiger fem år kan garantin anses ha en bruttobidragsekvivalent lika med taket för stöd av mindre betydelse. Detsamma gäller om garantin inte överstiger 80 % av det underliggande lånet, det garanterade beloppet inte överstiger 750 000 euro och garantins löptid inte överstiger tio år.
- (19) Om lånet eller garantin avser ett lägre belopp eller en kortare löptid än vad som anges i skälen 16 och 18 bör bruttobidragsekvivalenten beräknas genom att förhållandet mellan det faktiska beloppet och det högsta belopp som anges i skälen 16 och 18 multipliceras med förhållandet mellan den faktiska löptiden och fem år och med 200 000 euro. Således skulle till exempel ett lån på 500 000 euro med en löptid på 2,5 år anses ha en bruttobidragsekvivalent på 50 000 euro.
- (20) Efter anmälan från en medlemsstat kan kommissionen undersöka om en åtgärd som inte är ett bidrag, ett lån,

en garanti, ett kapitaltillskott eller en riskfinansieringsåtgärd i form av en investering i aktier eller hybridkapital leder till en bruttobidragsekvivalent som inte överskrider taket för stöd av mindre betydelse och därför skulle kunna omfattas av tillämpningsområdet för denna förordning.

- (21) Det är kommissionens skyldighet att se till att reglerna om statligt stöd följs, och i enlighet med den samarbetsprincip som fastställs i artikel 4.3 i fördraget om Europeiska unionen bör medlemsstaterna underlätta fullgörandet av denna uppgift genom att införa de verktyg som krävs för att säkerställa att det sammanlagda stöd av mindre betydelse som beviljas ett enda företag på grundval av regeln om stöd av mindre betydelse inte överskrider det fastställda taket.
- (22) Innan medlemsstaterna beviljar stöd av mindre betydelse bör de för sin egen medlemsstat kontrollera att det nya stödet av mindre betydelse inte överskrider taket för stöd av mindre betydelse och att övriga villkor i denna förordning är uppfyllda.
- (23) För att säkerställa att medlemsstaterna har korrekta, tillförlitliga och fullständiga uppgifter som garanterar att det tak som är tillämpligt på det berörda företaget inte överskrids när ett nytt stöd av mindre betydelse beviljas, bör medlemsstaterna åläggas att inrätta ett centralt register över stöd av mindre betydelse som innehåller fullständig information om allt stöd av mindre betydelse som en myndighet beviljat i enlighet med denna förordning i den medlemsstaten. Medlemsstaterna bör själva få utforma sina register och besluta om en lämplig mekanism för att upprätta dem i enlighet med sina konstitutionella bestämmelser och sin administrativa struktur, under förutsättning att de ser till att samtliga myndigheter i den berörda medlemsstaten ges tillgång till registret för att kunna kontrollera storleken på det stöd av mindre betydelse som varje företag mottagit. Medlemsstaterna bör ges tillräckligt med tid för att upprätta ett sådant register.
- (24) Så länge som en medlemsstat ännu inte har upprättat ett centralt register som omfattar en treårsperiod bör medlemsstaten underrätta det berörda företaget om beloppet för det stöd av mindre betydelse som beviljats och om dess karaktär av stöd av mindre betydelse genom att hänvisa till denna förordning. Dessutom bör den berörda medlemsstaten, innan den beviljar sådant stöd, från stödmottagaren få en redogörelse för annat stöd av mindre betydelse som omfattas av denna förordning eller

⁽¹⁾ EUT C 155, 20.6.2008, s. 10.

en annan förordning om stöd av mindre betydelse som företaget fått under det berörda beskattningsåret och de två föregående beskattningsåren.

- (25) För att kommissionen ska kunna övervaka tillämpningen av denna förordning och identifiera potentiell snedvridning av konkurrensen bör medlemsstaterna åläggas att årligen tillhandahålla grundläggande information om de belopp som beviljats i enlighet med denna förordning. Om medlemsstaten har underrättat kommissionen om var alla uppgifter som krävs i rapporterna har gjorts allmänt tillgängliga bör den inte ha någon skyldighet lämna en rapport till kommissionen.
- (26) Med hänsyn till kommissionens erfarenhet på detta område, och särskilt med tanke på hur ofta det i regel är nödvändigt att se över politiken för statligt stöd, bör tillämpningsperioden för denna förordning begränsas. Skulle giltighetstiden för denna förordning löpa ut utan att ha förlängts bör medlemsstaterna beviljas en anpassningsperiod på sex månader när det gäller stöd av mindre betydelse som omfattas av denna förordning.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Tillämpningsområde

1. Denna förordning gäller statligt stöd till företag inom alla sektorer med undantag för följande:
- a) Stöd till företag verksamma inom fiske- och vattenbrukssektorn, som omfattas av rådets förordning (EG) nr 104/2000 ⁽¹⁾.
- b) Stöd till företag som är verksamma inom primärproduktion av jordbruksprodukter.
- c) Stöd till företag som är verksamma inom bearbetning och saluföring av jordbruksprodukter i följande fall:
- i) Om stödbeloppet fastställs på grundval av priset på eller mängden sådana produkter som köps från primärproducenter eller släpps ut på marknaden av de berörda företagen.
- ii) Om en förutsättning för stödet är att det helt eller delvis överförs till primärproducenter.
- d) Stöd till exportrelaterad verksamhet riktad mot tredjeländer eller medlemsstater, det vill säga stöd som är direkt knutet till exporterade volymer, till upprättandet eller driften av ett distributionsnät eller till andra löpande utgifter som har samband med exportverksamhet.
- e) Stöd som gynnar användningen av inhemska varor framför importerade.
- f) Stöd som beviljas företag i svårigheter enligt definitionen i artikel 2 e.

⁽¹⁾ Rådets förordning (EG) nr 104/2000 av den 17 december 1999 om den gemensamma organisationen av marknaden för fiskeri- och vattenbruksprodukter (EGT L 17, 21.1.2000, s. 22).

2. Om ett företag är verksamt inom de sektorer som avses i punkt 1 a, b eller c och inom sektorer som omfattas av tillämpningsområdet för denna förordning, ska denna förordning gälla stöd som beviljas för dessa senare sektorer eller verksamheter, förutsatt att medlemsstaterna, genom lämpliga åtgärder som till exempel åtskillnad av verksamheterna eller en uppdelning av kostnaderna, ser till att verksamheterna inom de undantagna sektorerna inte omfattas av stöd av mindre betydelse som beviljats i enlighet med denna förordning.

Artikel 2

Definitioner

I denna förordning gäller följande definitioner:

- a) *jordbruksprodukter*: produkter som förtecknas i bilaga I till fördraget, med undantag av fiskeri- och vattenbruksprodukter som förtecknas i bilaga I till förordning (EU) nr ... (ännu inte antagen, se kommissionens förslag KOM(2011) 416) om den gemensamma organisationen av marknaden för fiskeri- och vattenbruksprodukter.
- b) *bearbetning av jordbruksprodukter*: varje process som en jordbruksprodukt undergår där den produkt som blir resultatet av processen också är en jordbruksprodukt, med undantag för verksamheter på jordbruksföretaget som är nödvändiga för att förbereda en animalie- eller växtprodukt för försäljning i första ledet.
- c) *saluföring av jordbruksprodukter*: att ställa fram eller visa upp en jordbruksprodukt i avsikt att sälja, erbjuda för försäljning, leverera eller på annat sätt föra ut på marknaden, med undantag för primärproducentens försäljning i första ledet till återförsäljare eller förädlare samt eventuellt förberedande av produkten för sådan försäljning; en primärproducentens försäljning till slutkonsumenter ska betraktas som saluföring om den sker i separata lokaler avsedda för detta syfte.
- d) *ett enda företag*: avser vid tillämpningen av denna förordning alla enheter som har minst ett av följande förhållanden till varandra:
- i) Ett företag innehar en majoritet av rösterna för aktierna eller andelarna i ett annat företag.
- ii) Ett företag har rätt att utse eller entlediga en majoritet av ledamöterna i ett annat företags styrelse, ledning eller tillsynsorgan.
- iii) Ett företag har rätt att utöva ett bestämmande inflytande över ett annat företag enligt ett avtal som är slutet med detta eller enligt en bestämmelse i det företags stadgar.
- iv) Ett företag som är aktieägare eller delägare i ett annat företag förfogar till följd av en överenskommelse med andra aktieägare eller delägare i företaget ensamt över en majoritet av rösterna för aktierna eller andelarna i det företaget.

Företag som upprätthåller någon av de förbindelser som beskrivs ovan genom ett eller flera andra företag anses också vara ett enda företag.

e) *företag i svårigheter*: företag som uppfyller minst ett av följande villkor:

- i) I fallet med ett aktiebolag: mer än hälften av det tecknade aktiekapitalet har försvunnit på grund av ackumulerade förluster; detta är fallet när avdrag för ackumulerade förluster från reserver (och alla andra element som vanligtvis betraktas som del av den kapitalbas som bestäms av företaget) leder till ett negativt resultat som överstiger hälften av det tecknade aktiekapitalet.
- ii) I fallet med ett företag där åtminstone några ägare har obegränsat ansvar för företagets skuld: över hälften av det bokförda egna kapitalet har försvunnit på grund av ackumulerade förluster.
- iii) Företaget är i ett kollektivt insolvensförfarande eller uppfyller kriterierna i nationell lagstiftning för att försättas i kollektiv insolvens på sina fordringsägares begäran.
- iv) Företagets bokföringsmässiga skuldsättningsgrad är större än 7,5.
- v) Förhållandet mellan företagets inkomster före ränta och skatt och dess räntetäckningsgrad har legat under 1,0 de två senaste åren.
- vi) Företaget har getts ett kreditbetyg som motsvarar CCC+ ("betalningskapaciteten är beroende av fortsatt gynnsamma förhållanden") eller lägre av minst ett kreditvärderingsinstitut som är registrerat i enlighet med förordning (EG) nr 1060/2009 ⁽¹⁾.

Vid tillämpning av punkt e i första stycket ska ett litet eller medelstort företag som har funnits i mindre än tre år inte anses vara i svårigheter om det inte uppfyller villkoren i led iii i den punkten.

Artikel 3

Stöd av mindre betydelse

1. Stödåtgärder som uppfyller villkoren i punkterna 2 och 3 ska inte anses uppfylla samtliga kriterier i artikel 107.1 i fördraget och ska därför inte omfattas av anmälningsskyldigheten enligt artikel 108.3 i fördraget, om de uppfyller de villkor som anges i punkt 2–8 i den här artikeln samt i artiklarna 4 och 5.

2. Det totala stödet av mindre betydelse per medlemsstat till ett enda företag enligt definitionen i artikel 2 d får inte överstiga 200 000 euro under en period av tre beskattningsår.

Det totala beloppet av stöd av mindre betydelse som beviljats per medlemsstat till ett enda företag enligt definitionen i artikel 2 d som utför godstransporter på väg för annans räkning får inte överstiga 100 000 euro under en period av tre beskattningsår. Stöd av mindre betydelse får inte användas för förvärv av vägtransportfordon.

3. Om ett företag utför godstransporter på väg för andras räkning samt annan verksamhet som omfattas av taket på 200 000 euro, ska taket på 200 000 euro gälla för det företaget, under förutsättning att medlemsstaterna på lämpligt sätt, till exempel genom åtskiljande av verksamheterna eller uppdelning av kostnaderna, ser till att stödet till förmån för vägtransportverksamheten inte överstiger 100 000 euro och att inget stöd av mindre betydelse används för inköp av vägtransportfordon.

4. Stöd av mindre betydelse beviljas vid den tidpunkt då företaget får laglig rätt till stödet enligt tillämplig nationell lagstiftning.

5. De tak som föreskrivs i punkt 2 ska gälla oberoende av stödets form och det mål som eftersträvas och oavsett om det stöd som medlemsstaten beviljar helt eller delvis finansieras med medel som härrör från unionen. Perioden på tre beskattningsår ska fastställas på grundval av de beskattningsår som används av företaget i den berörda medlemsstaten.

6. De stödtag som anges i punkt 2 ska uttryckas i form av ett kontantbidrag. Alla siffror som används ska avse bruttobelopp, dvs. belopp före eventuellt avdrag för skatt eller annan avgift. Om stöd beviljas i någon annan form än som bidrag, ska stödbeloppet vara lika med stödets bruttobidragsekvivalent.

Stöd som betalas ut i flera omgångar ska diskonteras till sitt värde vid den tidpunkt då det beviljas. Den ränta som ska användas för beräkningar av diskonterat värde ska vara den diskonteringsränta som gällde vid den tidpunkt då stödet beviljades.

7. Om det tak för stöd av mindre betydelse som föreskrivs i punkt 2 överskrids på grund av att nytt stöd av mindre betydelse beviljas, kan inget av detta nya stöd omfattas av denna förordning.

8. Vid företagskoncentrationer och företagsförvärv ska allt tidigare stöd av mindre betydelse som beviljats någotdera av de samgående företagen beaktas för att fastställa om eventuellt nytt stöd av mindre betydelse till det nya företaget eller det förvärvande företaget överskrider taket, utan ifrågasättande av det stöd av mindre betydelse som beviljats lagligen före koncentrationen eller förvärvet.

⁽¹⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1060/2009 av den 16 september 2009 om kreditvärderingsinstitut (EUT L 302, 17.11.2009, s. 1).

Om ett företag delas upp i två eller flera separata företag ska stöd av mindre betydelse som beviljats före uppdelningen tilldelas det företag som gynnats av det, vilket i princip är det företag som tar över de verksamheter för vilka stödet av mindre betydelse har använts. Om denna tilldelning inte är möjlig ska stödet av mindre betydelse fördelas proportionellt på grundval av det bokförda värdet av de nya företagens egna kapital.

Artikel 4

Beräkning av bruttobidragsekvivalenten

1. Denna förordning ska endast tillämpas på stöd för vilket det är möjligt att i förväg beräkna den exakta bruttobidragsekvivalenten utan att göra någon riskbedömning (genomsynligt stöd). Särskilt de stödåtgärder som avses i punkterna 2–6 ska betraktas som genomsynligt stöd.

2. Stöd i form av lån ska betraktas som genomsynligt stöd av mindre betydelse om

a) lånet är garanterat av säkerheter som täcker minst 50 % av lånet och lånet inte överstiger 1 000 000 euro (eller 500 000 euro för företag som utför godstransporter på väg) och har en löptid på högst fem år eller 500 000 euro (eller 250 000 euro för företag som utför godstransporter på väg) och har en löptid på högst tio år. Om ett lån utgör mindre än detta belopp och/eller beviljas för en kortare period än fem år respektive tio år ska bruttobidragsekvivalenten för det lånet beräknas som en motsvarande andel av det tillämpliga tak som föreskrivs i artikel 3.2, eller

b) bruttobidragsekvivalenten har beräknats på grundval av den referensränta som gällde vid den tidpunkt då lånet beviljades.

3. Stöd i form av kapitaltillskott ska anses vara genomsynligt stöd av mindre betydelse endast om det sammanlagda offentliga kapitaltillskottet ligger under taket för stöd av mindre betydelse.

4. Stöd som ingår i riskfinansieringsåtgärder i form av investeringar i aktier eller hybridkapital ska vad avser målföretaget betraktas som genomsynligt stöd av mindre betydelse om den berörda åtgärden innebär att kapital som inte överskrider taket för stöd av mindre betydelse ges till vart och ett målföretag.

5. Stöd i form av garantier ska behandlas som genomsynligt stöd av mindre betydelse om

a) garantin inte överstiger 80 % av det underliggande lånet och det garanterade beloppet inte överstiger 1 500 000 euro (eller 750 000 euro för företag som utför godstransporter på väg) och garantin har en löptid på högst fem år, eller det garanterade beloppet inte överstiger 750 000 euro (eller 375 000 euro för företag som utför godstransporter på

väg) och garantin har en löptid på högst tio år. Om det garanterade beloppet är mindre än dessa belopp och/eller garantin har en kortare löptid än fem respektive tio år, ska bruttobidragsekvivalenten för garantin beräknas som en motsvarande andel av det tillämpliga tak som föreskrivs i artikel 3.2, eller

b) bruttobidragsekvivalenten har beräknats på grundval av de säkerhetsavgifter som föreskrivs i ett tillkännagivande från kommissionen ⁽¹⁾, eller

c) metoden för att beräkna garantins bruttobidragsekvivalent, innan den genomförs, har godkänts efter att ha anmälts till kommissionen enligt en förordning som kommissionen har antagit på området statligt stöd och som gällde vid den relevanta tidpunkten, och den godkända metoden uttryckligen avser den typ av garantier och den typ av underliggande transaktioner det är fråga om vid tillämpningen av denna förordning.

6. Stöd som ingår i andra instrument ska betraktas som genomsynligt stöd av mindre betydelse om instrumentet föreskriver ett tak som garanterar att det tillämpliga taket inte överskrids.

Artikel 5

Kumulering

1. Stöd av mindre betydelse som beviljas enligt denna förordning får kumuleras med stöd av mindre betydelse som beviljas enligt förordning (EU) nr 360/2012 ⁽²⁾, upp till de tak som föreskrivs i den förordningen. Det får kumuleras med stöd av mindre betydelse som beviljas enligt andra förordningar om stöd av mindre betydelse upp till det tak som föreskrivs i artikel 3.2.

2. Stöd av mindre betydelse får inte kumuleras med statligt stöd som avser samma stödberättigande kostnader eller med statligt stöd för samma riskfinansieringsåtgärd, om sådan kumulering överstiger den högsta tillåtna stödnivå eller det högsta tillåtna stödbelopp som gäller i varje enskilt fall på grundval av en gruppundantagsförordning eller ett beslut som antagits av kommissionen.

Artikel 6

Övervakning och rapportering

1. Medlemsstaterna ska ha upprättat ett centralt register över stöd av mindre betydelse senast den 31 december 2015. Det centrala registret ska innehålla information om varje stödmotagare (däribland huruvida det är fråga om ett litet, medelstort

⁽¹⁾ För närvarande kommissionens tillkännagivande om tillämpningen av artiklarna 87 och 88 i EG-fördraget på statligt stöd i form av garantier (EUT C 155, 20.6.2008, s. 10).

⁽²⁾ Kommissionens förordning (EU) nr 360/2012 av den 25 april 2012 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse som beviljas företag som tillhandahåller tjänster av allmänt ekonomiskt intresse (EUT L 114, 26.4.2012, s. 8).

eller stort företag och vilken ekonomisk sektor (NACE-kod på huvudgruppsnivå⁽¹⁾) stödmottagarens huvudsakliga verksamhet faller under), dagen för beviljande och bruttobidragsekivalenten för varje stödåtgärd av mindre betydelse som beviljas i enlighet med denna förordning av en myndighet i den medlemsstaten. Registret ska innehålla alla åtgärder av mindre betydelse som beviljats enligt denna förordning från och med den 1 januari 2016 och framåt.

2. Punkt 3 ska gälla till dess att en medlemsstat har upprättat ett centralt register och registret omfattar en period av tre år.

3. Om en medlemsstat har för avsikt att bevilja ett företag stöd av mindre betydelse i enlighet med denna förordning, ska medlemsstaten skriftligen underrätta företaget om det planerade stödbeloppet (uttryckt som bruttobidragsekivalent) och om stödets karaktär av stöd av mindre betydelse genom att uttryckligen hänvisa till denna förordning med angivande av förordningens titel och en hänvisning till offentliggörandet av den i *Europeiska unionens officiella tidning*. Om stöd av mindre betydelse beviljas i enlighet med denna förordning till olika företag på grundval av en viss stödordning och företagen därvid beviljas olika stödbelopp, kan den berörda medlemsstaten välja att uppfylla denna skyldighet genom att informera företagen om ett fast belopp som motsvarar det högsta stödbelopp som kan beviljas enligt stödordningen. Innan medlemsstaten beviljar stödet ska den från det berörda företaget få en skriftlig redogörelse eller en redogörelse i elektronisk form för allt annat stöd av mindre betydelse enligt denna förordning eller andra förordningar om stöd av mindre betydelse som mottagits under de två föregående beskattningsåren och det innevarande beskattningsåret.

4. En medlemsstat ska bevilja nytt stöd av mindre betydelse i enlighet med denna förordning först efter att ha kontrollerat att detta inte medför att det totala belopp av stöd av mindre betydelse som beviljas det berörda företaget når upp till en nivå som överskrider de tak som föreskrivs i artikel 3.2 och att samtliga villkor i artiklarna 1–5 är uppfyllda.

5. Medlemsstaterna ska registrera och sammanställa alla uppgifter som rör tillämpningen av denna förordning. Registren ska innehålla alla uppgifter som krävs för att det ska vara möjligt att fastställa att villkoren i denna förordning har iakttagits. Uppgifter om individuellt stöd av mindre betydelse ska bevaras under tio beskattningsår från den dag då stödet beviljades. Uppgifter om en stödordning för stöd av mindre betydelse ska bevaras i tio år från den dag då det sista individuella stödet beviljades enligt stödordningen. Den berörda medlemsstaten ska på skriftlig begäran från kommissionen inom tjugo arbetsdagar, eller inom den längre tidsfrist som anges i begäran, förse kommissionen med alla upplysningar den anser sig behöva för att bedöma om villkoren i denna förordning har följts, särskilt i

fråga om det totala beloppet av stöd av mindre betydelse enligt denna förordning och enligt andra förordningar om stöd av mindre betydelse som ett företag har mottagit.

6. Medlemsstaterna ska årligen rapportera till kommissionen om tillämpningen av denna förordning. Rapporten ska innehålla följande:

- a) Det totala beloppet av stöd av mindre betydelse som beviljats i den berörda medlemsstaten i enlighet med denna förordning under det föregående kalenderåret, uppdelat efter ekonomisk sektor och stödmottagarnas storlek (små, medelstora eller stora företag).
- b) Det totala antalet mottagare av stöd av mindre betydelse som beviljats i den berörda medlemsstaten i enlighet med denna förordning under det föregående kalenderåret, uppdelat efter ekonomisk sektor och stödmottagarnas storlek (små, medelstora eller stora företag).
- c) Andra uppgifter om tillämpningen av denna förordning som kommissionen kräver och som ska anges i god tid innan rapporten ska lämnas.

Den första rapporten ska lämnas in senast den 30 juni 2017 och ska omfatta kalenderåret 2016. Om medlemsstaten gör alla uppgifter som krävs i rapporterna allmänt tillgängliga ska den inte åläggas att lämna en rapport till kommissionen. Kommissionen ska årligen offentliggöra en sammanfattning av uppgifterna i de årliga rapporterna, inklusive uppgifter om totalbeloppet stöd av mindre betydelse som var och en medlemsstat beviljar i enlighet med denna förordning.

Artikel 7

Övergångsbestämmelser

1. Individuellt stöd av mindre betydelse som beviljats mellan den 2 februari 2001 och den 30 juni 2007 och som uppfyller villkoren i förordning (EG) nr 69/2001 ska inte anses uppfylla samtliga kriterier i artikel 107.1 i fördraget och ska därför undantas från anmälningsskyldigheten enligt artikel 108.3 i fördraget.

2. Individuellt stöd av mindre betydelse som beviljats mellan den 1 januari 2007 och den 30 juni 2014 och som uppfyller villkoren i förordning (EG) nr 1998/2006 ska inte anses uppfylla samtliga kriterier i artikel 107.1 i fördraget och ska därför undantas från anmälningsskyldigheten enligt artikel 108.3 i fördraget.

3. När denna förordning upphör att gälla kan stöd av mindre betydelse som uppfyller villkoren i förordningen genomföras på ett giltigt sätt under ytterligare en sexmånadersperiod.

⁽¹⁾ I enlighet med artikel 2.1 b och bilaga I i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1893/2006 av den 20 december 2006 om fastställande av den statistiska näringsgrensindelningen NACE rev. 2 och om ändring av rådets förordning (EEG) nr 3037/90 och vissa EG-förordningar om särskilda statistikområden. Text av betydelse för EES (EUT L 393, 30.12.2006, s. 1).

*Artikel 8***Ikraftträdande och giltighetstid**

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2014 och ska tillämpas från och med den 1 januari 2014 till och med den 31 december 2020.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

Utfärdad i Bryssel den 17 juli 2013.

På kommissionens vägnar

[...] [...]

Ordförande

IV

(Upplysningar)

UPPLYSNINGAR FRÅN EUROPEISKA UNIONENS INSTITUTIONER, BYRÅER
OCH ORGAN

EUROPEISKA KOMMISSIONEN

Eurons växelkurs ⁽¹⁾

7 augusti 2013

(2013/C 229/03)

1 euro =

Valuta	Kurs	Valuta	Kurs		
USD	US-dollar	1,3305	AUD	australisk dollar	1,4878
JPY	japansk yen	129,21	CAD	kanadensisk dollar	1,3868
DKK	dansk krona	7,4571	HKD	Hongkongdollar	10,3197
GBP	pund sterling	0,85955	NZD	nyzeeländsk dollar	1,6826
SEK	svensk krona	8,7261	SGD	singaporiensk dollar	1,6868
CHF	schweizisk franc	1,2321	KRW	sydkoreansk won	1 486,17
ISK	isländsk krona		ZAR	sydafrikansk rand	13,2109
NOK	norsk krona	7,8995	CNY	kinesisk yuan renminbi	8,1416
BGN	bulgarisk lev	1,9558	HRK	kroatisk kuna	7,4975
CZK	tjeckisk koruna	25,978	IDR	indonesisk rupiah	13 683,68
HUF	ungersk forint	299,52	MYR	malaysisk ringgit	4,3301
LTL	litauisk litas	3,4528	PHP	filippinsk peso	58,258
LVL	lettisk lats	0,7025	RUB	rysk rubel	43,9480
PLN	polsk zloty	4,2170	THB	thailändsk baht	41,831
RON	rumänsk leu	4,4330	BRL	brasiliansk real	3,0641
TRY	turkisk lira	2,5713	MXN	mexikansk peso	16,8685
			INR	indisk rupie	81,4960

⁽¹⁾ Källa: Referensväxelkurs offentliggjord av Europeiska centralbanken.

UPPLYSNINGAR FRÅN MEDLEMSSTATERNA

Uppgifter från medlemsstaterna om stängning av fiske

(2013/C 229/04)

I enlighet med artikel 35.3 i rådets förordning (EG) nr 1224/2009 av den 20 november 2009 om införande av ett kontrollsystem i gemenskapen för att säkerställa att bestämmelserna i den gemensamma fiskeripolitiken efterlevs ⁽¹⁾, har ett beslut fattats om att stänga det fiske som anges i följande tabell:

Datum och tidpunkt för stängning	4.7.2013
Varaktighet	4.7.2013–31.12.2013
Medlemsstat	Portugal
Bestånd eller grupp av bestånd	BFT/AE45WM
Art	Blåfenad tonfisk (<i>Thunnus thynnus</i>)
Område	Atlanten, öster om 45° V, och Medelhavet
Typ av fiskefartyg	—
Referensnummer	16/TQ40

⁽¹⁾ EUT L 343, 22.12.2009, s. 1.

Uppgifter från medlemsstaterna om stängning av fiske

(2013/C 229/05)

I enlighet med artikel 35.3 i rådets förordning (EG) nr 1224/2009 av den 20 november 2009 om införande av ett kontrollsystem i gemenskapen för att säkerställa att bestämmelserna i den gemensamma fiskeripolitiken efterlevs ⁽¹⁾, har ett beslut fattats om att stänga det fiske som avses i följande tabell:

Datum och tidpunkt för stängning	4.7.2013
Varaktighet	4.7.2013–31.12.2013
Medlemsstat	Förenade kungariket
Bestånd eller grupp av bestånd	SAN/2A3A4. och förvaltningsområdena SAN/123_1, _2, _3, _4, _6
Art	Tobisfiskar och därtill hörande bifångster (<i>Ammodytes</i> spp.)
Område	EU-vatten i IIa, IIIa och IV och EU-vatten i förvaltningsområdena 1, 2, 3, 4 och 6 för tobisfiskar (Utom vatten inom sex sjömil från Förenade kungarikets baslinjer vid Shetland, Fair Isle och Foula)
Typ av fiskefartyg	—
Referensnummer	17/TQ40

⁽¹⁾ EUT L 343, 22.12.2009, s. 1

UPPLYSNINGAR OM EUROPEISKA EKONOMISKA SAMARBETSOMRÅDET

EFTAS ÖVERVAKNINGSMYNDIGHET

Uppgifter från Eftastaterna angående statligt stöd som beviljats enligt den rättsakt som det hänvisas till i punkt 1j i bilaga XV till EES-avtalet (kommissionens förordning (EG) nr 800/2008 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den gemensamma marknaden enligt artiklarna 87 och 88 i fördraget (allmän gruppundantagsförordning))

(2013/C 229/06)

DEL I

Statligt stöd nr	GBER 8/13/REG	
Eftastat	Norge	
Region	Alla regioner i Rumänien	Regionens stödstatus
Stödbeviljande myndighet	Namn	Innovasjon Norge
	Adress	Postboks 448 Sentrum 0104 Oslo NORWAY
	Webbplats	http://www.innovationnorway.no
Stödåtgärdens beteckning	Norwegian Financial Mechanism 2009-2014 Green Industry Innovation Programme ROMANIA	
Nationell rättslig grund (hänvisning till landets officiella kungörelseorgan)	Prop. 1 S (2012-2013) Utenriksdepartementet, sidorna 85-95 http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/dok/regpubl/prop/2012-2013/prop-1-s-20122013.html?id=703276	
Länk till den fullständiga texten till stöd-åtgärden	http://www.norwaygrants-greeninnovation.no	
Typ av åtgärd	Stödordning	Ja
	Stöd för särskilda ändamål	Ej tillämpligt
Varaktighet	Stödordning	12.3.2013-30.4.2016
Sektor(er) av ekonomin som berörs	Alla stödberättigade ekonomiska sektorer	Alla ekonomiska sektorer
Typ av stödmottagare	Små och medelstora företag	Ja
	Stora företag	Ja
	Mikroföretag	Ja
	Icke-statliga organisationer	Ja

Budget	Årligt totalbelopp för den budget som planeras enligt ordningen	Totalsumma (2013–2016) 21 768 200 EUR
Stödinstrument (artikel 5)	Bidrag	Ja

DEL II

Allmänna mål (förteckning)	Mål (förteckning)	Högsta tillåtna stödnivå i % eller högsta tillåtna stödbelopp i norska kronor	Bonus för små och medelstora företag i %
Regionalt investerings- och sysselsättningsstöd (artikel 13)	Stödordning	Stödnivån i gällande bruttobidragsekvivalent får inte överstiga det tröskelvärde för regionalstöd som gäller vid den tidpunkt då stödet beviljas i det berörda stödområdet i Rumänien.	20 % för små företag 10 % för medelstora företag
Investeringsstöd och sysselsättningsstöd till små och medelstora företag (artikel 15)		20 % för små företag 10 % för medelstora företag	
Stöd till miljöskydd (artiklarna 17–25)	Investeringsstöd till företag som går längre än gemenskapsnormerna eller höjer nivån på miljöskyddet i avsaknad av gemenskapsnormer (artikel 18) Lämna en specifik hänvisning till den relevanta normen	35 %	20 % för små företag 10 % för medelstora företag
	Stöd till förvärv av nya transportfordon som går längre än gemenskapsnormerna eller höjer nivån på miljöskyddet i avsaknad av gemenskapsnormer (artikel 19)	35 %	20 % för små företag 10 % för medelstora företag
	Stöd till små och medelstora företag för tidig anpassning till framtida gemenskapsnormer (artikel 20)	15 % för små företag och 10 % för medelstora företag om investeringen genomförs och avslutas mer än tre år före det datum då normen träder i kraft (10 % för små företag om mindre än tre år)	
	Stöd till miljöinvesteringar i energisparande åtgärder (artikel 21)	60 %	20 % för små företag 10 % för medelstora företag

Allmänna mål (förteckning)	Mål (förteckning)	Högsta tillåtna stödnivå i % eller högsta tillåtna stödbelopp i norska kronor	Bonus för små och medelstora företag i %
	Stöd till miljöinvesteringar i högeffektiv kraftvärme (artikel 22)	45 %	20 % för små företag 10 % för medelstora företag
	Stöd till miljöinvesteringar för att främja energi från förnybara energikällor (artikel 23)	45 %	20 % för små företag 10 % för medelstora företag
	Stöd till miljöstudier (artikel 24)	50 %	20 % för små företag 10 % för medelstora företag
Stöd till konsulttjänster till förmån för små och medelstora företag och stöd till små och medelstora företags deltagande i mässor (artiklarna 26–27)	Stöd till konsulttjänster till förmån för små och medelstora företag (artikel 26)	50 %	
	Stöd till små och medelstora företags deltagande i mässor (artikel 27)	50 %	
Stöd till forskning, utveckling och innovation (artiklarna 30–37)	Stöd för forsknings- och utvecklingsprojekt (artikel 31)	Grundforskning (artikel 31.2 a)	100 %
		Industriell forskning (artikel 31.2 b)	50 % 10 % för medelstora företag 20 % för små företag En bonus på 15 % kan läggas till upp till en maximal stödnivå på 80 % om villkoren i artikel 31.4 b är uppfyllda.
		Experimentell utveckling (artikel 31.2 c)	25 % 10 % för medelstora företag 20 % för små företag En bonus på 15 % kan läggas till upp till en maximal stödnivå på 80 % om villkoren i artikel 31.4 b är uppfyllda.

Allmänna mål (förteckning)	Mål (förteckning)	Högsta tillåtna stödnivå i % eller högsta tillåtna stödbelopp i norska kronor	Bonus för små och medelstora företag i %
	Stöd för tekniska genomförbarhetsstudier (artikel 32)	75 % (industriell forskning) och 50 % (experimentell utveckling) för små och medelstora företag 65 % (industriell forskning) och 40 % (experimentell utveckling) för stora företag	
	Stöd för små och medelstora företags kostnader för industriell äganderätt (artikel 33)	Stödnivån får inte överstiga den nivå som föreskrivs för stöd till forsknings- och utvecklingsprojekt i artikel 31.3 och 31.4	
	Stöd till nystartade innovativa företag (artikel 35)	1 miljon EUR	
	Stöd för innovationsrådgivningstjänster och stöd för innovationsstödjande tjänster (artikel 36)	200 000 EUR per stödmottagare inom en treårsperiod	
	Stöd för att hyra in högkvalificerad personal (artikel 37)		
Stöd till utbildning (artiklarna 38–39)	Särskild utbildning (artikel 38.1)	25 %	10 % för medelstora företag 20 % för små företag
	Allmän utbildning (artikel 38.2)	60 %	10 % för medelstora företag 20 % för små företag

Inget statligt stöd i den mening som avses i artikel 61.1 i EES-avtalet

(2013/C 229/07)

Eftas övervakningsmyndighet anser att den anmälda åtgärden inte utgör statligt stöd i den mening som avses i artikel 61.1 i EES-avtalet.

Datum för antagande av beslutet: 10 april 2013
Ärende nr: 69933
Beslut nummer: 144/13/KOL
Eftastat: Norge
Benämning (och/eller stödmottagarens namn): Bergen Kirkelige Fellestråd
Typ av åtgärd: Inget stöd
Den beviljande myndighetens namn och adress: Bergen Kirkelige Fellestråd
Bjørns gate 1
5008 Bergen
NORWAY

Den giltiga språkversionen av beslutet finns på Eftas övervakningsmyndighets webbplats:
<http://www.eftasurv.int/state-aid/state-aid-register/> Konfidentiella uppgifter har tagits bort.

Inget inslag av statligt stöd i den mening som avses i artikel 61.1 i EES-avtalet

(2013/C 229/08)

Eftas övervakningsmyndighet anser att den anmälda åtgärden inte utgör statligt stöd i den mening som avses i artikel 61.1 i EES-avtalet.

Datum för antagande av beslutet:	10 april 2013
Ärende nr:	70521
Beslut nr:	145/13/KOL
Eftastat:	Island
Benämning (och/eller stödmottagarens namn):	Påstått statligt stöd till Landsbankinn i form av att man avstått från normal avkastning på allmänna medel.
Rättslig grund:	Artikel 61.1 EES-avtalet
Typ av stödåtgärd:	Inget stöd
Sektorer av ekonomin som berörs:	Finansiella tjänster

Originalversionen av beslutet, från vilken all konfidentiell information har borttagits, finns på Eftas övervakningsmyndighets webbplats:

<http://www.eftasurv.int/state-aid/state-aid-register/>

Uppmaning enligt artikel 1.2 i del I av protokoll 3 till avtalet mellan Eftastaterna om inrättandet av en övervakningsmyndighet och en domstol att inkomma med synpunkter på finansieringen av Harpa konserthus och konferenscenter

(2013/C 229/09)

Genom beslut nr 128/13/KOL av den 20 mars 2013, som återges på det giltiga språket efter denna sammanfattning, inledde Eftas övervakningsmyndighet ett förfarande enligt artikel 1.2 i del I av protokoll 3 till avtalet mellan Eftastaterna om inrättandet av en övervakningsmyndighet och en domstol. De isländska myndigheterna har underrättats genom en kopia av beslutet.

Eftas övervakningsmyndighet uppmanar härmed övriga Eftastater, EU:s medlemsstater samt andra berörda parter att inom en månad från den dag då detta tillkännagivande offentliggörs inkomma med synpunkter på åtgärden i fråga till

EFTA Surveillance Authority
Registry
Rue Belliard/Belliardstraat 35
1040 Bruxelles/Brussel
BELGIQUE/BELGIË

Synpunkterna kommer att meddelas de isländska myndigheterna. En berörd part som inkommer med synpunkter kan skriftligen begära konfidentiell behandling av sin identitet, med angivande av skälen för begäran.

SAMMANFATTNING

Förfarande

I september 2011 mottog Eftas övervakningsmyndighet (nedan kallad *myndigheten*) ett klagomål i vilket det hävdades att den isländska staten och staden Reykjavik subventionerade konferenscenter och restaurang- och cateringtjänster i Harpa konserthus och konferenscenter (nedan kallat *Harpa*). Till följd av detta sände myndigheten vid två tillfällen en begäran om upplysningar, som de isländska myndigheterna har besvarat.

Beskrivning av åtgärden

År 2004 inledde den isländska staten och staden Reykjavik ett anbuds förfarande för ett offentligt/privat partnerskap för projektering, uppförande och drift av ett 28 000 kvadratmeter stort konserthus och konferenscenter. Sedan det mest fördelaktiga anbudet hade valts inleddes uppförandet av Harpa den 12 januari 2007. På grund av den finansiella kollapsen på Island avbröts dock uppförandet av Harpa 2008. Kort därefter nådde Reykjaviks borgmästare och Islands utbildningsminister en överenskommelse som innebar att staten och staden skulle fortsätta projektet utan den privata partnern. Byggnaden invigdes formellt den 20 augusti 2011.

Harpa är utformat för att passa olika tjänster och verksamheter. Både Islands symfoniorkester och landets opera har ingått långsiktiga avtal om användning av vissa anläggningar i Harpa. Dessutom anordnas konferenser i Harpa, som har fyra konferenslokaler av olika storlek. Även andra konstenvenemang arrangeras där, t.ex. pop- och rockkonserter med både isländska och utländska artister. Dessutom bedrivs annan verksamhet i Harpa (t.ex. catering, restauranger, en musikaffär och en möbelaffär) av privata företag som hyr lokaler där. De privata aktörerna hyr dessa lokaler på marknadsvillkor och detta skedde genom offentliga upphandlingar där de mest fördelaktiga anbuderna antogs.

Harpa ägs helt av den isländska staten (54 %) och staden Reykjavik (46 %) som ger betydande årliga bidrag motsvarande deras deltagande i projektet. Sedan invigningen har driften av Harpa genererat ett betydande årligt underskott som har täckts genom den isländska statens och staden Reykjaviks budgetar.

Synpunkter från de isländska myndigheterna

Enligt de isländska myndigheterna utgör finansieringen av Harpa inte statligt stöd eftersom de har sett till att de olika verksamheterna i konserthuset och konferenscentret redovisas separat. Till stöd för detta påstående har de isländska myndigheterna lämnat in rapporter från två redovisningsbyråer om särredovisning för de företag som är involverade i driften av Harpa. De isländska myndigheterna har även lämnat in en prissättningsanalys där de jämför priserna vid jämförbara konferensanläggningar i Reykjavik, på grundval av storlek och kapacitet. Dessutom hävdar de att konferensverksamheten bidrar positivt till annan verksamhet i Harpa och att kostnaderna för andra verksamheter skulle bli avsevärt högre utan konferensverksamheten.

Förekomst av statligt stöd

Förmåner som omfattar statliga medel till företag

Eftersom den isländska staten och staden Reykjavik tillsammans täcker det årliga underskottet från driften av Harpa genom att årligen bidra med ett visst belopp från sina respektive budgetar, är det fråga om statliga medel i den mening som avses i artikel 61 i EES-avtalet.

Myndigheten anser att både uppförande och drift av en infrastruktur utgör en ekonomisk verksamhet i sig, om infrastrukturen används eller kommer att användas för att tillhandahålla varor eller tjänster på marknaden ⁽¹⁾. Vissa verksamheter i Harpa, särskilt konferenser, teaterföreställningar, popkonserter etc., kan locka till sig ett betydande antal kunder samtidigt som de konkurrerar med privata konferensanläggningar, teatrar eller konsertlokaler. Därför anser myndigheten preliminärt att de aktörer som deltar i driften av Harpa bör betraktas som företag i den mån de bedriver kommersiell verksamhet.

Dessutom anser myndigheten att den offentliga finansieringen av uppförandet av Harpa utgör en ekonomisk fördel och därmed stöd, eftersom projektet inte skulle ha realiserats utan sådan finansiering. Dessutom får de företag som deltar i driften av Harpa en fördel i form av uteblivna intäkter då staten och staden inte kräver avkastning på sina investeringar i konserthuset och konferenscentret, i den mån dessa företag bedriver kommersiell verksamhet, såsom anordnande av konferenser eller andra konstenemang. Myndighetens preliminära bedömning visar alltså att en selektiv ekonomisk fördel inte kan uteslutas på någon nivå (uppbbyggnad, drift och användning).

Snedvridning av konkurrensen och påverkan på handeln mellan de avtalsslutande parterna

Marknaden för anordnande av internationella evenemang, t.ex. konferenser, är utsatt för konkurrens både mellan aktörer som tillhandahåller lokaler och mellan aktörer som arrangerar evenemang, vilka i allmänhet bedriver verksamhet som är föremål för handel mellan medlemsstaterna. Man kan därför utgå från att handeln påverkas. I detta fall är det ännu mer sannolikt att handeln mellan vissa angränsande EES-stater påverkas på grund av konferensindustrins natur ⁽²⁾. Därför anser myndigheten preliminärt att åtgärden riskerar att snedvrider konkurrensen och påverka handeln inom EES.

Stödets förenlighet

Enligt artikel 61.3 c i EES-avtalet, som den tolkats av myndigheten och utvecklats av Europeiska kommissionen inom ramen för f.d. artikel 87.3 d i EG-fördraget (numera artikel 107.3 d i EUF-fördraget) kan stöd för att främja kultur och bevara kulturarvet anses som förenligt med EES-avtalets funktionssätt, om sådant stöd inte påverkar handelsvillkoren och konkurrensen inom EES-området i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset. De isländska myndigheterna har uppgett att det primära syftet med åtgärden i fråga var att främja kultur genom att uppföra ett konserthus som skulle kunna hysa både den isländska symfoniorkestern och den isländska operan. Myndigheten har godtagit att uppförandet och driften av en symfoni- och operaanläggning med tanke på dess kulturella syfte skulle kunna betraktas som stöd för att främja kultur.

⁽¹⁾ Se kommissionens beslut i ärende SA.33618 (Sverige) *Finansiering av Uppsala arena* (EUT C 152, 30.5.2012, s. 18), punkt 19.

⁽²⁾ Se mål T-90/09: *Mojo Concerts och Amsterdam Music Dome Exploitatie mot kommissionen*, tribunalens beslut av den 26 januari 2012, punkt 45, offentliggjort i EUT C 89, 24.3.2012, s. 22.

Myndigheten godtar att en sådan infrastruktur som Harpa också kan användas för olika kommersiella verksamheter, t.ex. restauranger, caféer, butiker, konferenser och popkonserter. För att inte snedvrída konkurrensen måste dock skyddsåtgärder vidtas för att se till att ingen korssubventionering förekommer mellan den kommersiella verksamheten och den subventionerade kulturella verksamheten. Myndigheten kan inte se att de isländska myndigheterna har vidtagit nödvändiga skyddsåtgärder för att se till att en sådan korssubventionering inte förekommer. Följaktligen hyser myndigheten efter sin preliminära bedömning tvivel om huruvida uppförandet och driften av Harpa kan anses vara förenliga med artikel 61.3 c i EES-avtalet.

Slutsats

Mot bakgrund av det ovanstående har myndigheten beslutat att inleda ett formellt granskningsförfarande i enlighet med artikel 1.2 i del I av protokoll 3 till avtalet mellan Eftastaterna om upprättande av en övervakningsmyndighet och en domstol med avseende på finansieringen av Harpa konserthus och konferenscenter. Berörda parter uppmanas att inkomma med synpunkter inom en månad från dagen för offentliggörandet av detta tillkännagivande i *Europeiska unionens officiella tidning*.

I enlighet med artikel 14 i protokoll 3 kan allt olagligt stöd komma att återkrävas från stödmottagaren.

EFTA SURVEILLANCE AUTHORITY DECISION

No 128/13/COL

of 20 March 2013

to initiate the formal investigation procedure into potential State aid involved in the financing of the Harpa Concert Hall and Conference Centre

(Iceland)

THE EFTA SURVEILLANCE AUTHORITY (THE AUTHORITY),

HAVING REGARD to:

The Agreement on the European Economic Area ('the EEA Agreement'), in particular to Article 61 and Protocol 26,

The Agreement between the EFTA States on the establishment of a Surveillance Authority and a Court of Justice ('the Surveillance and Court Agreement'), in particular to Article 24,

Protocol 3 to the Surveillance and Court Agreement ('Protocol 3'), in particular to Article 1 of Part I and Article 4(4) and Articles 6 and 13 of Part II,

Whereas:

I. FACTS

1. Procedure

- (1) On 19 September 2011, the Authority received a complaint, dated 13 September 2011 (Event No 608967), concerning the alleged subsidising by the Icelandic State and the City of Reykjavík ('the City') of conference services and restaurant/catering services in the Harpa Concert Hall and Conference Centre ('Harpa')⁽³⁾.
- (2) By letter dated 14 October 2011, the Authority requested additional information from the Icelandic authorities (Event No 609736). By a letter dated 30 November 2011 (Event No 617042), the Icelandic authorities replied to the request and provided the Authority with the relevant information.
- (3) The case was the subject of discussions between the Authority and the Icelandic authorities as well as the lawyer representing the holding company responsible for Harpa's operations, at the package meeting in Reykjavík on 5 June 2012. Shortly after the meeting, the Authority sent a follow up letter, dated 9 July 2012 (Event No 637627), to the Icelandic authorities inviting them to provide information on certain outstanding issues.

⁽³⁾ For the purposes of this Decision, 'Harpa' will refer to the building itself and its facilities.

- (4) By letter dated 21 August 2012 (Event No 644771), the Icelandic authorities submitted additional information. By letter dated 27 September 2012 (Event No 648320), the Icelandic authorities submitted a memorandum concerning the separation of accounts as well as a statement from the accounting firm PWC.
- (5) Finally, the Icelandic authorities submitted information by e-mail dated 11 February 2013 (Event No 662444) and by letter dated 7 March 2013 (Event No 665434).

2. The complaint

- (6) The complainant has alleged that unlawful State aid is being provided by the Icelandic State and the City to the companies involved in the operation of Harpa. The complainant referred to the State budget for the year 2011 where the Ministry of Finance allocated ISK 419 400 000 to the operation of Harpa and additional ISK 44 200 000 for building costs and maintenance. The Municipality's budget foresaw a substantial allocation of funds to the Harpa project for the year 2011 amounting to a total of ISK 391 526 000. Furthermore, the Municipality contributed a substantial amount to the project in the years 2009-2010.
- (7) The complainant claims that the contribution from both the Icelandic Government and the City is partly being used to subsidise the conference service and the restaurant/catering services in the music hall and conference centre. The contributions in question are fairly high and according to the complainant, there is no transparency in how they are being used. The complainant maintains that this State aid affects the market for the conference business in the European Economic Area ('EEA') as a whole and is not limited to competitors on the Icelandic market. It therefore constitutes an infringement of Article 61 of the EEA Agreement.
- (8) The complainant provided the Authority with extracts from the Icelandic State budget for the year 2011 as well as an extract from the City's budget for the same year. Furthermore, the complainant provided a purchase agreement for Harpa and general information on the conference market in Iceland. However, the complainant noted that due to the lack of transparency it was difficult to gather detailed information on the obligations of the Icelandic State and the City to contribute funds to the companies involved in the operation of Harpa as well as information on Harpa's business model and on the separation of accounts.

3. Harpa Concert Hall and Conference Centre

3.1. Background

- (9) In 1999, the Mayor of Reykjavík along with representatives of the Icelandic Government announced that a concert and conference centre would be constructed in the centre of Reykjavík. In late 2002, the Icelandic State and the City signed an agreement regarding the project and the following year the company Austurhöfn-TR ehf. was founded with the purpose of overseeing the project.
- (10) In 2004, the Icelandic State and the City initiated a public-private partnership ('PPP') bid concerning the construction, design and operation of the concert hall and conference centre. There were four companies that bid for the contract. In 2005, the evaluation committee of Austurhöfn-TR ehf. concluded that the offer from Portus ehf. was the most favourable one and subsequently the Icelandic State and the City entered into a contract with Portus ehf. for the construction and operation of a concert and conference centre⁽⁴⁾. The construction of Harpa began on 12 January 2007.
- (11) Due to the financial collapse in Iceland in October 2008, the construction of Harpa was put on hold. However, shortly after the collapse, the Mayor of Reykjavík and the Minister for Education reached an agreement which entailed that the State and the City would continue with the construction of Harpa without the private partner. After an amended and restated project agreement was concluded, the construction project continued (hereinafter referred to as 'the project agreement')⁽⁵⁾. On 20 August 2011, Harpa was formally opened. The building is 28 000 square meters and is located at Austurbakki 2, 101 Reykjavík.
- (12) Harpa is meant to accommodate various services and operations. Both the Icelandic Symphony Orchestra and the Icelandic Opera have entered into long-term contracts for the use of certain facilities within Harpa. Moreover, Harpa accommodates conferences and there are four conference halls of different sizes. Harpa also houses various other events such as pop and rock concerts with both Icelandic and foreign artists.

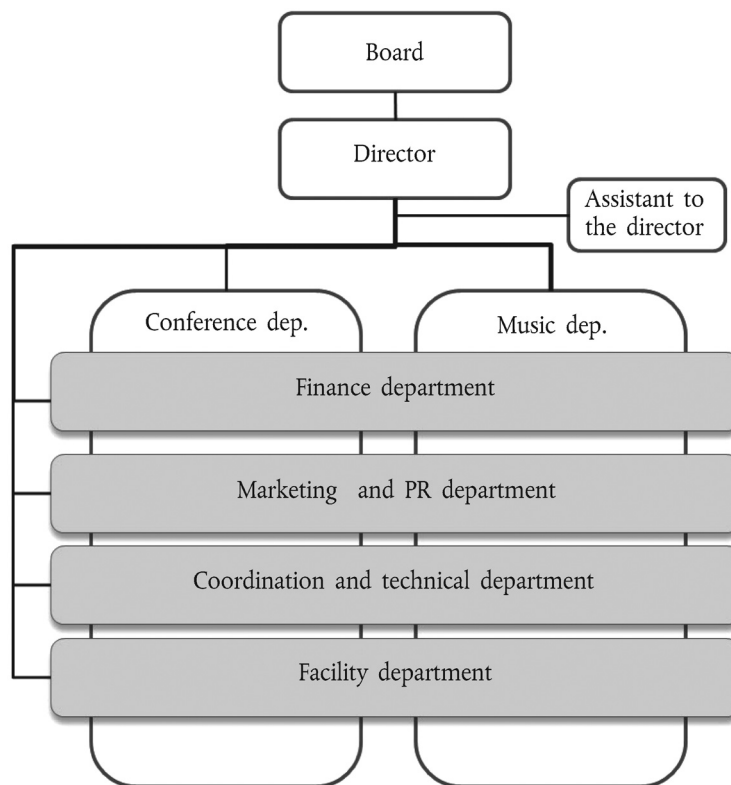
⁽⁴⁾ Project agreement between Austurhofn-TR ehf. and Eignarhaldsfelagid Portus ehf, signed on 9 March 2006.

⁽⁵⁾ Amended and restated project agreement between Austurhofn-TR ehf. and Eignarhaldsfelagid Portus ehf, signed on 19 January 2010.

- (13) Other activities in Harpa such as catering, restaurants, a music shop and a furniture shop are operated by private companies who rent the facilities. According to the Icelandic authorities, these facilities are leased on market terms and were subject to public tenders, where the most favourable offers were accepted.

3.2. The ownership and corporate structure of Harpa

- (14) Harpa Concert Hall and Conference Centre is owned by the Icelandic State (54 %) and Reykjavík City (46 %) and therefore constitutes a public undertaking. The entire Harpa project has been overseen by Austurhöfn-TR ehf. which is a limited liability company, established by the Ministry of Finance on behalf of the Icelandic State and the City in order to take over the construction and running of the Harpa project ⁽⁶⁾.
- (15) Until recently there were several limited liability companies involved in Harpa's operations, namely: Portus ehf., which was responsible for Harpa real estate and operations, and Situs ehf., which was responsible for other buildings planned in the same area. Portus had two subsidiaries: Totus ehf., which owned the real estate itself, and Ago ehf., which was responsible for all operations in Harpa and leased the property from Totus. Situs also had two subsidies: Hospes ehf., which would have owned and operated a hotel which is to be constructed in the area, and Custos ehf., which was to own and operate any other buildings in the area.
- (16) However, in order to minimise operational costs and increase efficiency, the board of Austurhöfn-TR ehf. decided in December 2012 to simplify the operational structure of Harpa by merging most of the limited liability companies involved in its operations into one company. The State and the City therefore founded the company Harpa — tónlistar- og ráðstefnuhús ehf. which is to oversee all of Harpa's operations. Simplifying the infrastructure of Harpa is a part of a long-term plan to make Harpa's operations sustainable.
- (17) The following chart explains in broad terms the organisational structure of Harpa after the changes to its corporate structure entered into effect ⁽⁷⁾:

⁽⁶⁾ Further information on Austurhöfn-TR ehf. can be found on their website: <http://www.austurhofn.is/>

⁽⁷⁾ Information available online at: <http://en.harpa.is/media/english/skipur-1.jpg>

3.3. The financing of Harpa's operations

- (18) As previously noted, Harpa is fully owned by the Icelandic State and the City through Austurhöfn-TR ehf. The obligations of the State and the City are regulated by Article 13 of the project agreement from 2006 ⁽⁸⁾. The annual payments of the State and the City are covered by their respective budgets. According to the State budget for 2011, the annual State contribution was expected to amount to ISK 424,4 million. For the year 2012, the expected amount to be contributed by the State was ISK 553,6 million. In the year 2013, there is expected to be an increase in the public funding of Harpa as the City and the State have approved an additional ISK 160 million contribution. All public contributions to Harpa are borne in accordance with the participation in the project, i.e. the State pays 54 % and the City 46 %. The contributions are also indexed with the consumer price index.
- (19) In addition to the contribution provided for in the State and the City's budgets, the Government and the City have undertaken an obligation to grant a short-term loan for the operation of Harpa until long-term financing necessary to fully cover the cost of the project is completed. As from 2013, the total amount of the loan was ISK 794 million with an interest rate of 5 % and a 200 bp premium. The Icelandic authorities have however announced their intention to convert the loan into share capital in the companies operating Harpa ⁽⁹⁾.
- (20) The State and the City allocate funds on a monthly basis in order pay off loan obligations in connection with Harpa. Since the project is meant to be self-sustainable, the profits must cover all operational costs. The funds from the owners are therefore, according to the Icelandic authorities, only meant to cover outstanding loans ⁽¹⁰⁾.
- (21) According to the project agreement, there is to be a financial separation between the different companies involved in the operation of Harpa and between the different operations and activities:
- (22) **13.11.1** *The private partner will at all times ensure that there is financial separation between the real estate company, the operation company, Hringur and the private partner. Each entity shall be managed and operated separately with regards to finances.*
- (23) **13.11.2** *The private partner will at all times ensure that there is sufficient financial separation, i.e. separation in book-keeping, between the paid for work and other operations and activities within the CC. The private partner shall at all times during the term be able to demonstrate, upon request from the client, that such financial separation exists.*
- (24) The operations of Harpa are divided into several categories: 1. the Icelandic Symphony Orchestra; 2. the Icelandic Opera; 3. other art events; 4. conference department; 5. operations; 6. ticket sales; 7. operating of facilities; 8. management cost. All these cost categories now fall under Harpa — tónlistar- og ráðstefnuhús ehf. and the revenue and costs attributed to each of these categories are included in the budget under the relevant category. Common operational costs such as salary, housing (heating and electricity) and administrative costs are divided among the categories according to a cost allocation model ⁽¹¹⁾.
- (25) According to the projected annual account of Austurhöfn-TR ehf. for the year 2012, the company was expected to sustain a significant operating loss corresponding to a total negative EBITDA of ISK 406,5 million. The conference part of Harpa's operation was run at a negative EBITDA of ISK 120 million in 2012 and the same goes for 'other art events' (negative EBITDA of ISK 131 million). The projected annual accounts and earning analysis for the year 2013 also foresee a considerable operating loss, a total negative EBITDA of around ISK 348 million, with both the conference activities and 'other art events' operating at a loss ⁽¹²⁾.
- (26) As previously noted, the operation in Harpa is now overseen by a single company, Harpa — tónlistar- og ráðstefnuhús ehf., which is devoted to making the Harpa project as profitable as possible. According to the Icelandic authorities, the overall aim is to make the operations gradually sustainable. Nevertheless, Harpa has since its opening been operated with an annual

⁽⁸⁾ As amended and restated in 2010.

⁽⁹⁾ The Icelandic authorities have not yet outlined the particulars of this arrangement.

⁽¹⁰⁾ See memorandum issued by the Director of Harpa, dated 24 September 2012 (Event No 648320).

⁽¹¹⁾ See report by KPMG, dated 7 February 2013 (Event No 662444).

⁽¹²⁾ Ibid.

deficit that has been covered over the budgets of the Icelandic State and Reykjavík City⁽¹³⁾. According to projections submitted by the Icelandic authorities, the conference activities in Harpa are expected to become gradually sustainable and by the year 2016 the authorities project that Harpa's conference operations will run at a positive EBITDA of ISK 3,5 million⁽¹⁴⁾. However, by the year 2016 the 'other art events' are still expected to run at a negative EBITDA of around ISK 93 million.

4. Comments by the Icelandic authorities

- (27) The Icelandic authorities argue that the financing of the companies involved in the operation of Harpa does not involve State aid since they have properly ensured that the companies keep separate accounts for the different activities within the concert hall and the conference centre.
- (28) The Icelandic authorities have claimed that revenues from conference and concert activities have been accounted for separately from other activities, while costs had not been accounted for separately up until now. The Icelandic authorities have acknowledged the need for accounting for conference activities separately from concert activities, as well as costs associated with these activities, and they aimed at having such a separation functional in January 2012.
- (29) Furthermore, the Icelandic authorities claim that there is now a sufficient separation of accounts. In order to validate this claim, they have put forward statements from two accounting firms, PWC and KPMG. According to PWC, the separation of accounts for the companies involved in the operation of Harpa is sufficient. The profits are attributed to the relevant operational category and the common operational costs are divided between all operational categories. According to the report from KPMG, the property management team of Harpa has divided the building's square meters based on function and usage and the related costs are allocated accordingly.
- (30) With regard to the conference operations, according to the Icelandic authorities, Harpa — tónlistar- og ráðstefnuhús ehf. is not itself active on the conference market. The company however leases conference rooms either to one-off conference organisers or to specialised conference businesses. Furthermore, the Icelandic authorities have noted that there are no competing conference centres in Iceland capable of hosting large-scale conferences like Harpa. According to the Icelandic authorities, the conference business positively contributes to other activities in Harpa. If Harpa — tónlistar- og ráðstefnuhús ehf. would not operate the conference business, the costs other activities would have to carry would be considerably higher. In order to show that the conference aspect of Harpa is not being subsidised, the Icelandic authorities submitted a pricing analysis from KPMG where they compared the prices of comparable conference facilities, based on size and capacity. According to KPMG's analysis, the price for a full day, the price per guest and the price per square meter are on average much higher for the facilities in Harpa than for comparable facilities offered in competing conference facilities.
- (31) Lastly, the Icelandic authorities maintain that the financial contributions from the State and the City are fully allocated for payment of outstanding loans and are not used in order to subsidise the conference hosting aspect.

II. ASSESSMENT

1. The presence of State aid within the meaning of Article 61(1) of the EEA Agreement

- (32) Article 61(1) of the EEA Agreement reads as follows:
- (33) 'Save as otherwise provided in this Agreement, any aid granted by EC Member States, EFTA States or through State resources in any form whatsoever which distorts or threatens to distort competition by favouring certain undertakings or the production of certain goods shall, in so far as it affects trade between contracting parties, be incompatible with the functioning of this Agreement.'

⁽¹³⁾ According to the Icelandic authorities, Harpa's losses mostly stem from high real estate taxes.

⁽¹⁴⁾ The key factor in this revenue growth is the expected increase in the conference business.

- (34) In the following chapters the financing of the companies involved in the operation of Harpa Concert Hall and Conference Centre will be assessed with respect to these criteria.

1.1. State resources

- (35) According to Article 61(1) of the EEA Agreement, a measure must be granted by the State or through State resources in order to constitute State aid.
- (36) At the outset, the Authority notes that both local and regional authorities are considered to be equivalent to the State⁽¹⁵⁾. Consequently, the state for the purpose of Article 61(1) covers all bodies of the State administration, from the central government to the City level or the lowest administrative level as well as public undertakings and bodies. Furthermore, municipal resources are considered to be State resources within the meaning of Article 61 of the EEA Agreement⁽¹⁶⁾.
- (37) Since the Icelandic State and the City of Reykjavík cover jointly the annual deficit of the companies involved in the operation of Harpa by annually contributing a certain amount from their budgets, State resources are involved. Furthermore, the converting of loans into share capital also entails a transfer of State resources since the State and the City would forgo their entitlement to receive a full repayment of the outstanding loans. Therefore, the first criterion of Article 61(1) of the EEA Agreement is fulfilled.

1.2. Undertaking

- (38) In order to constitute State aid within the meaning of Article 61 of the EEA Agreement, the measure must confer an advantage upon an undertaking. Undertakings are entities engaged in an economic activity, regardless of their legal status and the way in which they are financed⁽¹⁷⁾. Economic activities are activities consisting of offering goods or services on a market⁽¹⁸⁾. Conversely, entities that are not commercially active in the sense that they are not offering goods and services on a given market do not constitute undertakings.
- (39) The Authority is of the opinion that both the construction and operation of an infrastructure constitute an economic activity in itself (and are thus subject to State aid rules) if that infrastructure is, or will be used, to provide goods or services on the market⁽¹⁹⁾. In this case, the conference hall and concert centre is intended for e.g. hosting conferences as well as music, culture and 'other art events' on a commercial basis, i.e. for the provision of services on the market. This view has been confirmed by the Court of Justice of the European Union in the *Leipzig/Halle* case⁽²⁰⁾. Consequently, in infrastructure cases, aid may be granted at several levels: construction, operation and use of the facilities⁽²¹⁾.
- (40) As previously noted, Harpa Concert Hall and Conference Centre hosts concerts by the Icelandic Symphony Orchestra, the Icelandic Opera, various other art events as well as conferences. In the view of the Icelandic authorities, only the conference aspect of Harpa's operation constitutes an economic activity. All other activities should therefore be classified as non-economic. However, the Authority has certain doubts in this regard.
- (41) Some of the activities taking place in Harpa, notably conferences, theatre performances, popular music concerts etc., can attract significant numbers of customers while they are in competition with private conference centres, theatres or other music venues. Therefore, the Authority takes the view

⁽¹⁵⁾ See Article 2 of Commission Directive 2006/111/EC on the transparency of financial relations between Member States and public undertakings (OJ L 318, 17.11.2006, p. 17), incorporated at point 1a of Annex XV to the EEA Agreement.

⁽¹⁶⁾ See the Authority's Decision No 55/05/COL, Section II.3, p. 19 with further references, published in OJ L 324, 23.11.2006, p. 11 and EEA Supplement No 56, 23.11.2006, p. 1.

⁽¹⁷⁾ Case C-41/90 *Höfner and Elser v Macroton* [1991] ECR I-1979, paragraphs 21-23 and Case E-5/07 *Private Barnehagers Landsforbund v EFTA Surveillance Authority* [2008] Ct. Rep. 61, paragraph 78.

⁽¹⁸⁾ Case C-222/04 *Ministero dell'Economica e delle Finanze v Cassa di Risparmio di Firenze SpA* [2006] ECR I-289, paragraph 108.

⁽¹⁹⁾ See the Commission Decision in Case SA.33618 (Sweden) *Financing of the Uppsala arena* (OJ C 152, 30.5.2012, p. 18), paragraph 19.

⁽²⁰⁾ Case C-288/11 P *Mitteldeutsche Flughafen and Flughafen Leipzig-Halle v The European Commission*, 19 December 2012, paragraphs 40-43, not yet published.

⁽²¹⁾ See the Commission Decision in Case SA.33728 (Denmark) *Financing of a new multiarena in Copenhagen* (OJ C 152, 30.5.2012, p. 6), paragraph 24.

that the Harpa Concert Hall and Conference Centre and the companies involved in its operation, in so far as they engage in commercial activities, qualify as an undertaking⁽²²⁾. The companies involved in the operation of Harpa must be regarded as vehicles for pursuing the common interest of its owners, that is to support cultural activities in Iceland.

1.3. Advantage

- (42) In order to constitute State aid within the meaning of Article 61 of the EEA Agreement, the measure must confer an economic advantage on the recipient.
- (43) Regarding the financing of the construction of Harpa, State aid can only be excluded if it is in conformity with the market economy investor principle ('MEIP')⁽²³⁾. According to the Icelandic authorities, the State and the City had initially hoped that a private investor would finance the realisation of the project. However, due to the financial crisis, it became impossible to carry out the project without public funding. The direct grant by the State and the City is thus claimed to be necessary, as without it there were not enough funds to finance the project. The Authority therefore considers, at this stage, that the public financing of the construction of Harpa would constitute an economic advantage and thus aid, since the project would admittedly not have been realised in the absence of public funding and the participation by the State and the City was essential to the Harpa project as a whole.
- (44) It follows from the Authority's decisional practice that when an entity carries out both commercial and non-commercial activities, a cost-accounting system that ensures that the commercial activities are not financed through State resources allocated to the non-profit making activities must be in place⁽²⁴⁾. This principle is also laid down in the Transparency Directive⁽²⁵⁾. The Directive does not apply directly to the case at hand. However, the Authority is of the opinion that the principles of operating economic activities on commercial terms with separate accounts, and a clear establishment of the cost accounting principles according to which separate accounts are maintained, still apply.
- (45) As described in Section I.3 above, the operations of Harpa are divided into several categories, e.g. hosting the Icelandic Symphony Orchestra and the Icelandic Opera as well as other art events and conferences, which can be divided into economic and non-economic activities (i.e. cultural activities). The Icelandic authorities have however not properly ensured, through either amending the organisational structure of Harpa or by other administrative action, that there is a clear and consistent separation of the accounts for the different activities of the concert hall and conference centre. Simply dividing the losses associated with the operation of the building and common administrative costs between the different activities of Harpa, both the economic and non-economic, based on estimated usage and other criteria cannot be seen as a clear separation of accounts under EEA law. This situation therefore may lead to cross-subsidisation between non-economic and economic activities.
- (46) Additionally, an advantage is conferred on the companies involved in the operation of Harpa in the form of foregone profits when the State and the City do not require a return on their investment in the concert hall and conference centre, in so far as those companies engage in commercial activities, such as the hosting of conferences or 'other art events'. Any business owner or investor will normally require a return on its investment in a commercial undertaking. Such a requirement effectively represents an expense for the undertaking. If a State- and municipally-owned undertaking is not required to generate a normal rate of return for its owner this effectively means that the undertaking benefits from an advantage whenever the owner foregoes that profit⁽²⁶⁾.
- (47) The Authority considers that the announced conversion of loans, in the amount of ISK 904 million, could also constitute an advantage, should the conversion not be concluded on market terms. However, since the Authority has not received a detailed description of the loan conversion agreement it is not in the position to assess whether an advantage is present or not.

⁽²²⁾ See the Commission Decision in Case N 293/08 (Hungary) *Cultural aid for multifunctional community cultural centres, museums, public libraries* (OJ C 66, 20.3.2009, p. 22), paragraph 19.

⁽²³⁾ See the Commission Decision in Case SA.33728 (Denmark) *Financing of a new multiarena in Copenhagen* (OJ C 152, 30.5.2012, p. 6), paragraph 25.

⁽²⁴⁾ ESA Decision No 142/03/COL regarding reorganisation and transfer of public funds to the Work Research Institute (OJ C 248, 16.10.2003, p. 6, EEA Supplement No 52, 16.10.2003, p. 3), ESA Decision No 343/09/COL on the property transactions engaged in by the Municipality of Time concerning property numbers 1/152, 1/301, 1/630, 4/165, 2/70, 2/32 (OJ L 123, 12.5.2011, p. 72, EEA Supplement No 27, 12.5.2011, p. 1).

⁽²⁵⁾ Commission Directive 2006/111/EC of 16 November 2006 on the transparency of financial relations between Member States and public undertakings as well as on financial transparency within certain undertakings (OJ L 318, 17.11.2006, p. 17), incorporated at point 1a of Annex XV to the EEA Agreement.

⁽²⁶⁾ Case C-234/84 *Belgium v Commission* [1986] ECR I-2263, paragraph 14.

- (48) The preliminary assessment of the Authority thus shows that an economic advantage cannot be excluded at any level (construction, operation and use).

1.4. *Selectivity*

- (49) In order to constitute State aid within the meaning of Article 61 of the EEA Agreement, the measure must be selective.
- (50) The Icelandic authorities provide funding to the companies involved in the operation of Harpa. The funding is used to cover the losses stemming from the different activities within Harpa, including economic activities such as the hosting of conferences. This system of compensation, under which cross-subsidisation may occur, is not available to other companies that are active on the conference market in Iceland or elsewhere.
- (51) In light of the above, it is the Authority's preliminary view that the companies involved in the operation of Harpa receive a selective economic advantage compared to their competitors on the market.

1.5. *Distortion of competition and effect on trade between contracting parties*

- (52) The measure must be liable to distort competition and affect trade between the contracting parties to the EEA Agreement to be considered State aid within the meaning of Article 61(1) of the EEA Agreement.
- (53) According to settled case law, the mere fact that a measure strengthens the position of an undertaking compared with other undertakings competing in intra-EEA trade is considered to be sufficient in order to conclude that the measure is likely to affect trade between contracting parties and distort competition between undertakings established in other EEA States⁽²⁷⁾. The State resources allocated to the companies involved in the operation of Harpa, in order to cover their losses, constitute an advantage that strengthens Harpa's position compared to that of other undertakings competing in the same market.
- (54) As the market for organising international events is open to competition between venue providers and event organisers, which generally engage in activities which are subject to trade between EEA States, the effect on trade can be assumed. In this case, the effect on trade between certain neighbouring EEA States is even more likely due to the nature of the conference industry. Moreover, the General Court has recently, in its Order concerning the Ahoy complex in the Netherlands, held that there was no reason to limit the market to the territory of that Member State⁽²⁸⁾.
- (55) Therefore, in the preliminary view of the Authority, the measure threatens to distort competition and affect trade within the EEA.

1.6. *Conclusion with regard to the presence of State aid*

- (56) With reference to the above considerations the Authority cannot, at this stage and based on its preliminary assessment, exclude that the measure under assessment includes elements of State aid within the meaning of Article 61(1) of the EEA Agreement. Under the conditions referred to above, it is thus necessary to consider whether the measure can be found to be compatible with the internal market.

2. **Compatibility assessment**

- (57) The Icelandic authorities have not put forward any arguments demonstrating that the State aid involved in the financing of the companies involved in the operation of Harpa could be considered as compatible State aid.

⁽²⁷⁾ Case E-6/98 *The Government of Norway v EFTA Surveillance Authority* [1999] Report of the EFTA Court p. 76, paragraph 59; Case 730/79 *Philip Morris v Commission* [1980] ECR 2671, paragraph 11.

⁽²⁸⁾ Case T-90/09 *Mojo Concerts BV and Amsterdam Music Dome Exploitatie BV v The European Commission*, Order of the General Court of 26 January 2012, paragraph 45, published in OJ C 89, 24.3.2012, p. 36.

- (58) Support measures caught by Article 61(1) of the EEA Agreement are generally incompatible with the functioning of the EEA Agreement, unless they qualify for a derogation under Article 61(2) or (3) or Article 59(2) of the EEA Agreement and are necessary, proportional and do not cause undue distortion of competition.
- (59) The derogation in Article 61(2) is not applicable to the aid in question, which is not designed to achieve any of the aims listed in this provision. Further, the aid under assessment in this case cannot be considered to qualify as public service compensation within the meaning of Article 59(2) of the EEA Agreement.
- (60) The EEA Agreement does not include a provision corresponding to Article 107(3)(d) of the Treaty on the Functioning of the European Union. The Authority nevertheless acknowledges that State aid measures may be approved on cultural grounds on the basis of Article 61(3)(c) of the EEA Agreement ⁽²⁹⁾.
- (61) On the basis of Article 61(3)(c) of the EEA Agreement, aid to promote culture and heritage conservation may be considered compatible with the functioning of the EEA Agreement, where such aid does not affect trading conditions and competition in the EEA to the extent that is considered to be contrary to the common interest. The Authority must therefore assess whether granting aid to the various activities in Harpa can be justified as aid to promote culture on the grounds of Article 61(3)(c) of the EEA Agreement.
- (62) It should be noted that the principles laid down in Article 61(3)(c) of the EEA Agreement have been applied to cases somewhat similar to the case at stake ⁽³⁰⁾. The Icelandic authorities have stated that the primary objective of the measure in question was to promote culture through the construction of a concert hall that could house both the Icelandic Symphony Orchestra and the Icelandic Opera. Similar multipurpose cultural centres already exist in most other European cities. Harpa is to be Iceland's national concert hall, providing a necessary cultural infrastructure that was missing in Iceland and it will act as the focal point for the development and advancement of those performance arts in Iceland. The concert centre will therefore contribute to the development of cultural knowledge and bring access to cultural educational and recreational values to the public ⁽³¹⁾.
- (63) In view of the above, the Authority considers that, given its cultural purpose, the construction and operation of a Symphony and Opera facility would qualify as aid to promote culture within the meaning of Article 61(3)(c) of the EEA Agreement. However, the Authority has doubts as to whether aid granted to subsidise conference and other art events, on a commercial basis, can be justified under Article 61(3)(c) and this aid must therefore be assessed separately.
- (64) Concerning necessity, proportionality and whether the measure is likely to distort competition, the Authority has the following observations. As previously noted the main reason for constructing Harpa was the apparent need for a suitable concert hall to accommodate both the Icelandic Symphony Orchestra and the Icelandic Opera. Given the scale of the project it is understandable that an infrastructure such as Harpa would also be used to house various commercial activities such as restaurants, coffee shops, stores, conferences and popular concerts. However, in order not to distort competition, safeguards must be put in place to ensure that there is no cross subsidisation between the commercial activities and the heavily subsidised cultural activities. This can be achieved by either tendering out facilities for the commercial activities, thereby ensuring that the economic operator pays market price for the facilities and does not benefit from cross subsidisation, or by sufficiently separating the economic activities from the non-commercial activities by establishing a separate legal entity or a sufficient system of cost allocation and separate accounts that ensures a reasonable return on investment. The Icelandic authorities have already taken the former approach with regard to the restaurants, catering services and shops within Harpa. The same approach has however not been taken with regard to the hosting of conference and 'other art events' which are currently overseen by a company owned by the State and the City, Harpa — tónlistar- og ráðstefnuhús ehf., and run at a considerable negative EBITDA. The Authority therefore cannot see that the Icelandic authorities have put the necessary safeguards in place to ensure that cross subsidisation does not occur between the cultural and the purely commercial activities within Harpa.

⁽²⁹⁾ See for example paragraph 7 (with further references) of the Authority's Guidelines on State aid to cinematographic and other audiovisual work, available at the Authority's webpage at: <http://www.eftasurv.int/state-aid/legal-framework/state-aid-guidelines/>

⁽³⁰⁾ See Commission Decision in Case N 122/10 (Hungary) *State aid to Danube Cultural Palace* (OJ C 147, 18.5.2011, p. 3) and Commission Decision in Case N 293/08 (Hungary) *Cultural aid for multifunctional community cultural centres, museums, public libraries* (OJ C 66, 20.3.2009, p. 22).

⁽³¹⁾ See Commission Decision in Case SA.33241 (Cyprus) *State support to the Cyprus Cultural Centre* (OJ C 377, 23.12.2011, p. 11), paragraphs 36-39.

- (65) Consequently, following its preliminary assessment, the Authority has doubts whether the proposed project could be deemed compatible under Article 61(3)(c) of the EEA Agreement, at this stage at all three levels of possible aid (construction, operation and use) in accordance with the above.
- (66) At this stage, the Authority has not carried out an assessment with respect to other possible derogations, under which the measure could be found compatible with the functioning of the EEA Agreement. In this respect, the Icelandic authorities have not brought forward any further specific arguments.

3. Procedural requirements

- (67) Pursuant to Article 1(3) of Part I of Protocol 3, '[t]he EFTA Surveillance Authority shall be informed, in sufficient time to enable it to submit its comments, of any plans to grant or alter aid. [...] The State concerned shall not put its proposed measures into effect until th[e] procedure has resulted in a final decision.'
- (68) The Icelandic authorities did not notify the aid measures to the Authority. Moreover, the Icelandic authorities have, by constructing and operating Harpa, put those measures into effect before the Authority has adopted a final decision. The Authority therefore concludes that the Icelandic authorities have not respected their obligations pursuant to Article 1(3) of Part I of Protocol 3. The granting of any aid involved is therefore unlawful.

4. Opening of the formal investigation procedure

- (69) Based on the information submitted by the complainant and the Icelandic authorities, the Authority, after carrying out the preliminary assessment, is of the opinion that the financing of the companies involved in the operation of the Harpa Concert Hall and Conference Centre — within the context of the project as outlined above — might constitute State aid within the meaning of Article 61(1) of the EEA Agreement. Furthermore, as outlined above, the Authority has doubts as regards the compatibility of the potential State aid with the functioning of the EEA Agreement.
- (70) Given these doubts and the impact of potential State aid on the investments of private operators it appears necessary that the Authority opens the formal investigation procedure.
- (71) Consequently, and in accordance with Article 4(4) of Part II of Protocol 3, the Authority is obliged to initiate the formal investigation procedure provided for in Article 1(2) of Part I of Protocol 3. The decision to open a formal investigation procedure is without prejudice to the final decision of the Authority, which may conclude that the measures in question are compatible with the functioning of the EEA Agreement or that they do not constitute aid.
- (72) The opening of the procedure will also enable interested third parties to comment on the questions raised and on the impact of the Harpa project on relevant markets.
- (73) In light of the foregoing considerations, the Authority, acting under the procedure laid down in Article 1(2) of Part I of Protocol 3, hereby invites the Icelandic authorities to submit their comments and to provide *all documents, information and data* needed for the assessment of the compatibility of the measures within one month from the date of receipt of this Decision.
- (74) The Authority must remind the Icelandic authorities that, according to Article 14 of Part II of Protocol 3, any incompatible aid unlawfully granted already to the beneficiaries will have to be recovered, unless (exceptionally) this recovery would be contrary to a general principle of EEA law.
- (75) Attention is drawn to the fact that the Authority will inform interested parties by publishing this letter and a meaningful summary of it in the *Official Journal of the European Union*. It will also inform interested parties, by publication of a notice in the EEA Supplement to the *Official Journal of the European Union*. All interested parties will be invited to submit their comments within one month of the date of such publication,

HAS ADOPTED THIS DECISION:

Article 1

The financing and operation of the Harpa Concert Hall and Conference Centre constitutes State aid within the meaning of Article 61(1) of the EEA Agreement. The Authority has doubts as regards the compatibility of the State aid with the functioning of the EEA Agreement.

Article 2

The formal investigation procedure provided for in Article 1(2) of Part I of Protocol 3 is initiated regarding the aid referred to in Article 1.

Article 3

The Icelandic authorities are invited, pursuant to Article 6(1) of Part II of Protocol 3, to submit their comments on the opening of the formal investigation procedure within one month from the notification of this Decision.

Article 4

The Icelandic authorities are requested to provide, within one month from notification of this Decision, all documents, information and data needed for assessment of the measures under the State aid rules of the EEA Agreement.

Article 5

This Decision is addressed to Iceland.

Article 6

Only the English language version of this Decision is authentic.

Done at Brussels, 20 March 2013.

For the EFTA Surveillance Authority

Oda Helen SLETNES
President

Sabine MONAUNI-TÖMÖRDY
College Member

Uppmaning enligt artikel 1.2 i del I av protokoll 3 till avtalet mellan Eftastaterna om upprättandet av en övervakningsmyndighet och en domstol att inkomma med synpunkter på frågor gällande potentiellt statligt stöd till Nasjonal digital læringsarena (NDLA)

(2013/C 229/10)

Genom beslut nr 136/13/KOL av den 27 mars 2013, som återges på originalspråket på sidorna efter denna sammanfattning, har Eftas övervakningsmyndighet inlett förfaranden enligt artikel 1.2 i del I av protokoll 3 till avtalet mellan Eftastaterna om upprättandet av en övervakningsmyndighet och en domstol. De norska myndigheterna har underrättats genom ett exemplar av beslutet.

Eftas övervakningsmyndighet (nedan kallad *övervakningsmyndigheten*) uppmanar härmed övriga Eftastater, EU:s medlemsstater samt övriga berörda parter att inom en månad från den dag då detta tillkännagivande offentliggörs inkomma med synpunkter på åtgärden i fråga till

Eftas övervakningsmyndighet
Registreringsenheten
Rue Belliard/Belliardstraat 35
1040 Bruxelles/Brussel
BELGIQUE/BELGIË

Synpunkterna kommer att meddelas de norska myndigheterna. Den tredje part som inkommer med synpunkter kan skriftligen begära konfidentiell behandling av sin identitet, med angivande av skälen för denna begäran.

SAMMANFATTNING

Bakgrund

Utbildning är i Norge obligatorisk för alla barn och ungdomar mellan 6 och 16 år och meddelas genom kostnadsfria offentliga skolor. År 2006 beslutade de norska myndigheterna under initiativet *Kunnskapsløftet* att alla norska skolor skulle lägga ökad vikt på möjligheterna att lära sig ett visst ämne via informations- och kommunikationsteknik. De norska myndigheterna har mot bakgrund av detta ändrat opplæringsloven och ålägger fylkeskommunerna att gratis ge eleverna de tryckta och digitala läromedel som behövs.

I maj 2006 anslog den norska regeringen 50 miljoner norska kronor för utveckling och användning av sådana digitala utbildningsresurser. I juni 2006 uppmanade Kunnskapsdepartementet fylkeskommunerna att gemensamt ansöka om de tillgängliga medlen. I augusti 2006 beslöt utbildningscheferna för 18 av de 19 fylkeskommunerna att inleda samarbete och att bilda NDLA som interfylkeskommunalt samarbetsorgan på grundval av § 27 i kommuneloven.

De deltagande fylkeskommunerna äskade därefter om medel från Kunnskapsdepartementet, som beviljade 30,5 miljoner norska kronor till projektet under förutsättning att den ansvariga juridiska personen kommer att sköta fylkenas skyldigheter inom ramen för initiativet, att den juridiska personen inte bedriver ekonomisk verksamhet och att inköp av digitala läromedel och utvecklingen av tjänster sker i enlighet med reglerna för offentlig upphandling

Fylkeskommunerna tilldelade därefter 21,1 miljoner norska kronor (2008), 34,7 miljoner norska kronor (2009), 58,8 miljoner norska kronor (2010) och 57,7 miljoner norska kronor (2011) för projektet. Dessa medel finansierades dels med normala kommunala skolmedel och dels genom det ovannämnda ytterligare medel som Kunnskapsdepartementet hade gjort tillgängligt för fylkeskommunerna för detta specifika projekt.

Beslut och domstolens dom

Den 12 oktober 2011 fattade övervakningsmyndigheten beslut nr 311/11/KOL om att åtgärden inte utgör statligt stöd i den mening som avses i artikel 61.1 i EES-avtalet (nedan kallat *beslutet*). Den 9 januari 2012 väckte sökanden talan mot beslutet och genom sin dom av den 11 december 2012 ogiltigförklarade Eftadomstolen beslutet. ⁽¹⁾

⁽¹⁾ Mål E-1/12 Den norske forleggerforening (ännu ej offentliggjort).

Bedömning av åtgärden

Förekomst av statligt stöd

Efter domen hyste övervakningsmyndigheten tvivel om huruvida NDLA bedriver en ekonomisk verksamhet. Övervakningsmyndigheten begär i synnerhet mer ingående information om initiativets övergång från projektfasen till det formella bildandet av NDLA som ett interfylkeskommunalt samarbetsorgan enligt 27 § i kommuneloven.

Övervakningsmyndigheten behöver dessutom mer information om i vilken utsträckning ändringen av rättslig status har påverkat beslutsprocessen. Övervakningsmyndigheten måste särskilt fastställa i vilken omfattning NDLA kan utvidga räckvidden för sin verksamhet utan medgivande från de deltagande kommunerna eller till och med mot deras vilja, och om den nuvarande situationen skiljer sig från den situation som förelåg före det formella bildandet.

Dessutom kommer övervakningsmyndigheten att mer ingående undersöka finansieringen av NDLA, både i projektfasen och efter det formella ikraftträdande.

Övervakningsmyndigheten måste också närmare fastställa hur parametrarna för de upphandlingsförfaranden avgörs som NDLA ska använda för att köpa in varor och anställa personal.

Slutligen behöver övervakningsmyndigheten mer information om åtgärdens effekter på konkurrensen och handeln.

Stödets förenlighet

Övervakningsmyndigheten kan på grundval av tillgänglig information i detta skede inte dra några slutsatser om åtgärdens förenlighet. Övervakningsmyndigheten begär därför ytterligare information.

Slutsats

I ljuset av ovanstående beslöt myndigheten att inleda det formella granskningsförfarandet i enlighet med artikel 1.2 i del I av protokoll 3 till avtalet mellan Eftastaterna om upprättandet av en övervakningsmyndighet och en domstol. Berörda parter uppmanas att inkomma med synpunkter inom en månad från dagen för offentliggörandet av detta tillkännagivande i *Europeiska unionens officiella tidning*.

EFTA SURVEILLANCE AUTHORITY DECISION

No 136/13/COL

of 27 March 2013

opening the formal investigation procedure into potential aid to the Nasjonal digital læringsarena (NDLA)

(Norway)

THE EFTA SURVEILLANCE AUTHORITY (‘THE AUTHORITY’)

HAVING REGARD to:

The Agreement on the European Economic Area (‘the EEA Agreement’), in particular to Articles 61 to 63 and Protocol 26,

The Agreement between the EFTA States on the Establishment of a Surveillance Authority and a Court of Justice (‘SCA’), in particular to Article 24,

Protocol 3 to the SCA (‘Protocol 3’), in particular to Article 1 of Part I and Articles 4(4) and 6 of Part II,

Whereas:

I. FACTS

1. Procedure

- (1) By letter dated 15 April 2010 Den Norske Forleggerforening, the Norwegian Publishers Association (‘NPA’), sent a complaint alleging that illegal State aid has been granted to the Nasjonal digital

læringsarena (NDLA). The letter was received and registered by the Authority on 16 April 2010 (Event No 553723). Following a telephone conference on 15 July 2011 the complainant provided additional information by email on the same day (Event No 608593).

- (2) By letter dated 2 July 2010 (Event No 558201), the Authority requested additional information from the Norwegian authorities. By letter dated 9 August 2010 (Event No 566179), the Norwegian authorities requested an extension of the time limit for sending a response. The request for an extension was granted by the Authority by letter dated 12 August 2010 (Event No 566397). By letter dated 9 September 2010 (Event No 568942), the Norwegian authorities replied to the information request. In addition, discussions between the Authority and the Norwegian authorities regarding the case took place at a meeting in Norway on 13-14 October 2010. Additional information from the Norwegian authorities was sent to the Authority by letter dated 1 December 2010 (Event No 579405).
- (3) The Authority considered that further information was necessary and sent another request for information by letter dated 4 February 2011 (Event No 574762). The Norwegian authorities replied to the information request by letter dated 7 March 2011 (Event No 589528). Upon request the Norwegian authorities provided further clarifications by emails 2 May 2011 (Event No 596402) and 12 August 2011 (Event No 608596).
- (4) On 12 October 2011 the Authority adopted Decision No 311/11/COL deciding that the measure did not constitute State aid within the meaning of Article 61(1) EEA (hereafter: the Decision). On 9 January 2012 the applicant brought an action against the decision and by its judgment dated 11 December 2012 the EFTA Court annulled the decision (hereafter: the Judgment) ⁽²⁾.

2. The complaint

- (5) The complainant is the Norwegian Publishers Association, which represents i.a. companies which are or could be active in the development and distribution of digital learning material. The complaint concerns the Norwegian government's and the county municipalities granting of funds as well as the transfer of a content management system to the NDLA. The NDLA is an entity which has been founded as an inter-county cooperation body by 18 Norwegian municipalities ⁽³⁾ in order to develop or purchase digital learning material with a view to publishing the material on the internet free of charge.
- (6) The complainant submits that the NDLA has four main areas of activity: firstly, the NDLA develops and supplies learning resources for the upper secondary school; secondly, the NDLA procures learning resources from third party suppliers; thirdly, the NDLA ensures the quality of learning resources; and fourthly, the NDLA develops and manages the content management system which operates the website through which the digital learning material is published (these activities are hereafter also referred to as 'purchase, development and supply of digital learning materials').
- (7) The complainant submits that the granting of funds to the NDLA for the purchase, development and supply of digital learning material constitutes illegal State aid to the NDLA. In that regard the complainant emphasises that — in his view — the NDLA is not an integrated part of the public administration but rather an undertaking within the meaning of State aid rules. The complainant recalls that according to established case law an undertaking is an entity which is engaged in economic activities. The complainant suggests that according to the ECJ case law an economic activity is an activity, which could, at least in principle, be carried out by a private undertaking in order to make profits. Then, the complainant argues that any entity, which carries out an activity which could be carried out to make profits, is engaged in an economic activity. The complainant further submits that there was a market for digital learning material prior to the activities of the NDLA and that the NDLA competes at present with private undertakings offering digital learning resources. The complainant claims that on this basis the development and supply of digital learning resources constitutes an economic activity. The complainant further suggests that the other activities of the NDLA are closely linked to the development and supply of digital learning resources and are therefore also to be considered as economic in nature.

⁽²⁾ See footnote 1.

⁽³⁾ Norway is divided into 19 municipalities, all of which participate in the NDLA project with the exception of the county municipality of Oslo. Participants are therefore the municipalities of Akershus, Aust-Agder, Buskerud, Finnmark, Hedmark, Hordaland, Nordland, Nord-Trøndelag, Møre og Romsdal, Oppland, Rogaland, Sogn og Fjordane, Sør-Trøndelag, Telemark, Troms, Vest-Agder, Vestfold and Østfold.

- (8) Furthermore, the complainant argues that the funds offered by the Ministry of Education and from the county municipalities to the NDLA for the purchase of digital learning material from third party suppliers also constitute State aid. Finally, the complainant submits that the fact that the State also made its content management system available to the NDLA free of charge — according to the complainant — also amounts to State aid.
- (9) The complainant notes that the measure has not been notified. He continues to argue that Article 59(2) EEA is not applicable and concludes that — in the absence of a notification — the Norwegian State has granted State aid contrary to State aid rules.

3. Background

3.1. *The educational system in Norway*

- (10) Education in Norway is mandatory for all children aged from 6 to 16 and is provided through a system of free public schools. This system is divided into a compulsory elementary school (age 6 to 13), a compulsory lower secondary school (age 13 to 16), and the upper secondary school (age 16 to 19).
- (11) In 2006 the Norwegian authorities decided in the course of the 'Knowledge Promotion Initiative' (Kunnskapsløftet) that all Norwegian schools were to emphasise certain basic skills in all subjects. One of these skills is the ability to learn a given subject by using information and communication technology. This requirement was introduced in the national curricula for pupils in the 10-year compulsory school (i.e. school for grades 1 to 9) and for pupils in the first year of upper secondary education (i.e. school for grades 10 to 12) and apprenticeships. Under the Norwegian Education Act ⁽⁴⁾ the county municipalities are responsible for meeting these requirements. Furthermore, in 2007 the Norwegian authorities amended the Education Act and obliged the county municipalities to provide the pupils with the necessary printed and digital learning materials free of charge.
- (12) It should be noted that until that time, pupils in Norwegian upper secondary school (grades 10 to 12) had to purchase their learning material themselves based on the choice of learning material designated by the schools in compliance with the national curricula ⁽⁵⁾. Under the new Education Act, county municipalities are obliged to provide all learning material, i.e. digital learning material as well as physical learning material such as books, to pupils free of charge ⁽⁶⁾.

Provisions in the revised State budget

- (13) The obligation of providing digital and physical learning material for free constitutes a considerable financial burden for the Norwegian county municipalities. In view of these additional costs, the Norwegian government decided already in 2006 to provide additional funds. The provision of these funds is laid down in a revised State budget which was adopted in May 2006:

'The Government aims to introduce free teaching material for secondary education. At the same time, it is desirable to encourage the use of digital learning materials in secondary education. As part of the efforts to bring down the cost for each student through increased access to and use of digital teaching aids, the Government proposes to allocate NOK 50 million as a commitment to the development and use of digital learning resources.

Counties are invited to apply for funding for the development and use of digital learning resources. Applications from counties may include one, several, or all secondary schools in the county, and may include one or more subjects. The objective of the grant is to encourage the development and use of digital learning resources, and to help reduce students' expenses for teaching aids.

The funds can be used for the provision or for local development of digital learning resources. The funds shall not be used for the preparation of digital infrastructure for learning. The intention is to give priority to applications that involve inter-county cooperation.' ⁽⁷⁾

⁽⁴⁾ Act of 17 July 1998 No 61 relating to Primary and Secondary Education and Training (The Education Act).

⁽⁵⁾ As the national curricula set out the objectives for the learning outcome of all classes, the content of the learning material must respect the objectives of the national curricula.

⁽⁶⁾ Sections 3-1 and 4A-3 of the Education Act states that the county municipality is responsible for providing pupils with the necessary printed and digital teaching material as well as digital equipment free of charge.

⁽⁷⁾ Translation made by the Authority.

Invitation to submit an application

- (14) In June 2006 the Ministry of Education submitted an invitation to the county municipalities to jointly apply for the available funds of NOK 50 million. The letter describes the objectives and the concept of the initiative as follows:

‘The Ministry of Education has the following objectives for the initiative:

- To increase access to and use of digital learning materials in secondary education.
- To develop secondary schools and school owners’ competence as developers and/or purchasers of digital learning materials.
- To Increase the volume and diversity of digital teaching materials aimed at secondary schools.
- Over time to reduce students’ expenses for teaching aids.

[...]

The funds can be used to purchase digital learning resources and to locally develop digital learning resources.’⁽⁸⁾

Creation of the NDLA

- (15) In August 2006 the heads of education of the 19 Norwegian county municipalities met to discuss the possibility of a joint application for the funds in question based on the requested inter-county cooperation. While the municipality of Oslo decided not to participate in a cooperative project, the other 18 municipalities decided to enter into the inter-county cooperation and to set up the NDLA to manage the process. Each of these municipalities subsequently adopted the following resolution:

‘The County Council passes a resolution for the following counties, Akershus, Aust-Agder, Buskerud, Finnmark, Hedmark, Hordaland, Nordland, Nord-Trondelag, More og Romsdal, Oppland, Rogaland, Sogn og Fjordane, Sor-Trondelag, Telemark, Troms, Vest-College, Vesold and Østfold, to establish an inter-county cooperation body, the NDLA, with its own Board in accordance with §27 of the Local Government Act. The purpose of this collaboration is to facilitate the purchase, development, deployment and organisation of digital learning resources for all subjects in upper secondary education. The result shall be free digital learning material that facilitates active learning and sharing...’⁽⁹⁾

Funds for the county municipalities

- (16) Subsequently, an application for the State funds was submitted to the Ministry of Education, which in April 2007 granted the funds under a number of conditions:

‘The Ministry requests further that the counties jointly identify a responsible legal entity that will take care of the counties’ responsibility for digital learning resources under this initiative. Such an entity can be e.g. a corporation, an inter (county) municipal corporation or a host (county) municipality but it cannot itself engage in economic activity.

[...]

The Ministry expects that the purchase of digital learning materials and development services are performed in accordance with the regulations for public procurement. The development of digital learning resources by county employees is to be regarded as an activity for its own account, provided that the counties do not gain any profits from this activity. The development by people who are not county employees must be regarded as the purchase of services and should be evaluated based on the rules and regulations for public procurement in the usual way.’⁽¹⁰⁾

- (17) Following the approval of the funds the Ministry of Education transferred over a period of three years NOK 30,5 million (NOK 17 million in 2007, NOK 9 million in 2008 and NOK 4,5 million in 2009) to the participating municipalities for the NDLA project.

⁽⁸⁾ See footnote 7.

⁽⁹⁾ See footnote 7.

⁽¹⁰⁾ See footnote 7.

- (18) Besides, following the amendment of the Education Act in 2007, the county municipalities were compensated for the obligations to provide (physical and digital) learning material through an increase in the county municipal grant scheme. This compensation was based on the estimated costs of providing learning materials in all subjects. The compensation amounted to NOK 287 million in 2007, NOK 211 million in 2008, NOK 347 million in 2009 and NOK 308 million in 2010.

Funding of NDLA by the municipalities

- (19) The participating municipalities decided to use part of these funds for the NDLA project. The county municipalities allocated NOK 21,1 million (2008), NOK 34,7 million (2009), NOK 58,8 million (2010) and NOK 57,7 million (2011) to the project.

Legal status

- (20) The EFTA Court emphasised that it is apparent from the case file that the NDLA was active as an ad hoc cooperation before it was formally established as an inter-county cooperation body pursuant Article 27 of the Norwegian Local Government Act ⁽¹¹⁾.

Related projects

- (21) There are currently two other projects concerning digital learning in Norway. Firstly, the municipality of Oslo has applied for a similar grant for its own project (Real Digital). Secondly, the Ministry of Education itself is working on a similar project (Utdanning).
- (22) The municipality of Oslo does not participate in the NDLA project and has submitted an application for funding for its own project called Real Digital. The Norwegian government accepted the application from Oslo and granted NOK 13,5 million to the municipality of Oslo over a period of two years (NOK 8 million in 2007 and NOK 5,5 million in 2008). It should be noted that the funds provided to the municipality of Oslo are not subject to the complaint at hand.
- (23) The Ministry of Education has decided to provide its own system for access to digital learning material. In that regard the Ministry can both develop digital learning material and/or acquire such learning material from third party suppliers. The Ministry acknowledges that there might be areas where the activities of the Ministry of Education might overlap with the activities of the NDLA. In its letter stating the conditions of the grant the Ministry of Education reserved itself the right to reallocate funds originally earmarked for the NDLA to the Ministry's own project. The relevant funds provided to the Ministry of Education are not subject to the complaint at hand.

3.2. National legal basis for the measure

- (24) The legal basis for the funds paid by the Ministry of Education to the NDLA is the State budget resolution of the Stortinget in combination with the delegation of competence to the Ministry of Education to approve applications for grants. The legal basis for the grants from the county municipalities to the NDLA is budget resolution of the participating county municipalities.

3.3. Recipient

- (25) The NDLA is organised as an inter-county cooperation body under Article 27 of the Local Government Act. This provision stipulates that municipalities or county municipalities may join forces to solve mutual tasks. The cooperation should take place through a board appointed by the relevant municipal or county municipal boards. The board may be empowered to adopt decisions concerning the operation and organisation of the inter municipal cooperation. Moreover, the provision stipulates that the articles of association of such cooperation shall determine the appointment and representation in the board, the area of activities, whether the participating municipalities shall make financial contributions, whether the board may enter into loan agreements or in other ways make the participating municipalities liable for financial obligations and, finally, how such cooperation shall be abolished.
- (26) Participation in such cooperation is only open for municipalities and county municipalities. Neither the State nor other State entities or private parties can participate. The cooperation must be sincere in the sense that the law prohibits that the competence to govern the cooperation is delegated to one municipality. This is so since municipal tasks and obligations shall remain the responsibility of each municipality ⁽¹²⁾.

⁽¹¹⁾ Case E-1/12 *Den norske Forleggerforening*, para. 117 (not yet published).

⁽¹²⁾ NOU 1996:5 pkt. 8.1.2.

3.4. Amount

- (27) As indicated above, so far the county municipalities have transferred NOK 21,1 million in 2008, NOK 34,7 million in 2009 and NOK 61,6 million in 2010 to the NDLA project. In 2010 the county municipalities allocated NOK 58,8 million to the project and in 2011 this amount was NOK 56,9 million.

3.5. Duration

- (28) The NDLA project is not subject to a limited duration.

4. The Decision

- (29) On 12 October 2011 the Authority adopted Decision No 311/11/COL holding that the measure did not constitute State aid within the meaning of Article 61(1) EEA. The Authority found that the NDLA was not to be considered as an undertaking because it did not carry out an economic activity.
- (30) In that regard the Authority, firstly, noted that, according to established case law and decision practice, in setting up and maintaining the national education system the State fulfils its duties towards its own population in the social, cultural and educational fields⁽¹³⁾. The Authority observed that the purchase, development and supply of learning material is inextricably linked to the provision of teaching content and is thus an inherent part of the actual teaching itself. In that regard it noted that the learning material forms both the basis and the framework for teaching and that the development of learning material is closely linked to the curriculum which is also established by the public authorities.
- (31) Secondly, the Authority pointed out that, for a service to be considered as non-economic, it must be provided based on the principle of national solidarity, which means that the activity must be funded by the public purse and not through remuneration. In other words, there should be no connection between the actual costs of the service provided and the fee paid by those benefiting from the activity⁽¹⁴⁾. In that regard the Authority concluded that this requirement was fulfilled because the NDLA is entirely funded by the State and distributes the developed or purchased learning material free of any charge.
- (32) Thirdly, the Authority noted that in cases in which the activity in question is carried out by entities other than the State itself, the recipient of the funds (public or private) must be subject to the control of the State to the extent that the recipient merely applies the law and cannot influence the statutory conditions of the service (i.e. the amount of the contributions, the use of assets and the fixing of the level of benefits)⁽¹⁵⁾. In that regard the Authority noted that the participating municipalities have established the NDLA as an inter-county cooperation body in accordance with Article 27 of the local government act, referred to above. In view of the above, the Authority concluded in its Decision that the NDLA did not carry out an economic activity. Consequently, the NDLA did not act as an undertaking and the funds which the county municipalities transferred to it did not constitute State aid.

5. Judgment in Case E-1/12

- (33) On 11 December 2012 the EFTA Court annulled Decision No 311/11/COL. The EFTA Court concluded that the Authority did not carry out a sufficient examination into several issues and should have opened the formal investigation procedure.
- (34) Firstly, the EFTA Court noted that the NDLA was active as an ad hoc cooperation before it was formally established as an inter-county cooperation body pursuant to Article 27 of the Norwegian Local Government Act. According to the EFTA Court it remains unclear how this change in the legal and organisational status may have changed the decision-making process and the source of funding⁽¹⁶⁾.

⁽¹³⁾ Case 263/86 *Humbel* [1988] ECR 5383, para. 18; Case E-05/7 *Private Barnehagers Landsforbund* [2008] EFTA Ct. Rep. 64, para. 82; Commission decision No 118/2000 *France — Aide aux clubs sportifs professionnels*, OJ C 333, 28.11.2001, p. 6.

⁽¹⁴⁾ Joined Cases C-264/01, C-306/01 and C-355/01 *AOK Bundesverband and Others* [2004] ECR I-2493, para. 47; Case C-160/91 *Poucet* [1993] ECR I-637, paras. 11 and 12.

⁽¹⁵⁾ Case C-160/91 *Poucet* [1993] ECR I-637, para. 15 and 18; Joined Cases C-264/01, C-306/01 and C-355/01 *AOK Bundesverband and Others* [2004] ECR I-2493, paras. 46-57; Case C-218/00 *Cisal die Battistello Venanzi* [2002] ECR I-691, para. 31-46. These cases concern health and social insurances. However, the fact that the Commission explicitly refers to these cases in the context of professional services indicates that the assessment can be generally applied (see Commission Communication 'Report on Competition in Professional Services' of 9.2.2004 (COM(2004) 83 final, Fn. 22).

⁽¹⁶⁾ See footnote 11.

- (35) Secondly, the EFTA Court stated that it remains unclear whether the legislation imposes the obligation to provide the services free of charge on the counties or on the NDLA⁽¹⁷⁾. According to the EFTA Court this circumstance raises serious difficulties with regard to the application of the principle of solidarity.
- (36) Thirdly, the EFTA Court stated that there are aspects related to the autonomy of the NDLA which remain unclear. First, the EFTA Court noted that it is unclear, how the decisions to expand the NDLA's activities were taken and by whom⁽¹⁸⁾. Furthermore, the EFTA Court pointed out that Article 8 of the Articles of Association of the NDLA states that 'the board (of the NDLA) has the competence to impose financial obligations on the participants⁽¹⁹⁾.' Moreover, it follows from the judgment that the annulled decision lacked information as regards the autonomy of the the NDLA to set the parameters for the public procurement procedure through which it purchases goods on the market and hires staff⁽²⁰⁾.

II. ASSESSMENT

1. The presence of State aid

- (37) According to Article 61(1) EEA '[s]ave as otherwise provided in this Agreement, any aid granted by EC Member States, EFTA States or through State resources in any form whatsoever which distorts or threatens to distort competition by favouring certain undertakings or the production of certain goods shall, in so far as it affects trade between Contracting Parties, be incompatible with the functioning of this Agreement.'

1.1. State resources

- (38) A measure is financed *by the State or through State resources*, if it results in a burden on the budget of a public authority or on a public or private undertaking provided that the measure is imputable to the State⁽²¹⁾. In the case at hand the financing of the project results in a burden on the budget of the counties and of the Ministry of Education and Research. Consequently, the measure is financed by the State within the meaning of Article 61(1) of the EEA.

1.2. Advantage to an undertaking

- (39) As mentioned above, the Authority concluded in its previous decision that the county municipalities' provision of free, and in this case digital learning material for pupils in the national elementary and secondary school system to be a part of the State's fulfilment of its duty in the educational field and hence a non-economic activity provided under the principle of solidarity as such material is fully funded by the State.
- (40) However, in its judgment the EFTA Court addressed several aspects relating not to the nature of the activity as such but rather to organisational aspects of the NDLA, its financing and autonomy, which should have led the Authority to open a formal investigation procedure.

The legal status of the NDLA

- (41) The EFTA Court noted that the Articles of Association of the NDLA foresaw that the formalised cooperation would enter into force on 1 July 2009⁽²²⁾. At the same time, the EFTA Court noted that the county municipalities resolutions of August 2006 foresaw that the inter-county cooperation would enter into force on 1 January 2010⁽²³⁾. In view of the above and taking into account that the NDLA was already active as an ad hoc cooperation before it was formally established, the EFTA Court found that the Authority should have investigated the effects of the organisational changes and legal status of the NDLA may have affected its decision making process and the sources of its funding and how it may have changed over time⁽²⁴⁾.
- (42) The Authority's Decision described the project phase of the NDLA; the Authority thus acknowledges that the information in the case file does indeed suggest that the NDLA entered into force on 1 July 2009 and thus six months earlier than originally foreseen in the resolutions which the county-municipalities had adopted several years earlier.

⁽¹⁷⁾ Case E-1/12 *Den norske Forleggerforening*, para. 123 (not yet published).

⁽¹⁸⁾ Case E-1/12 *Den norske Forleggerforening*, para. 127 (not yet published).

⁽¹⁹⁾ Case E-1/12 *Den norske Forleggerforening*, paras. 128-130 (not yet published).

⁽²⁰⁾ Case E-1/12 *Den norske Forleggerforening*, para. 131 (not yet published).

⁽²¹⁾ Case C-482/99 *France v Commission (Stardust)* [2002] ECR I-4397, para. 52.

⁽²²⁾ Case E-1/12 *Den norske Forleggerforening*, para. 115 (not yet published).

⁽²³⁾ The EFTA Court refers to the submission from Norway dated 9 September 2010, p. 3.

⁽²⁴⁾ See footnote 11.

- (43) The complainant has not alleged that the NDLA in its project phase, i.e. before its entry into force as a inter municipal cooperation under Article 27 of the local government act, did engage in any other activities than what it has done after its formal establishment. Nevertheless, the EFTA Court points out that the lack of information about how the county municipalities organised their cooperation to comply with their obligations to provide learning material in the NDLA project phase may have an impact on the classification of the activities as non-economic. For that reason the Court emphasised that the Authority should have carried out an investigation on the effects of the change in legal status on the decision making process in the NDLA ⁽²⁵⁾.
- (44) In that regard it is the Authority's understanding that prior to the formal establishment the project was managed by the 'forum for the county municipalities Heads of Education' (hereafter: FFU) ⁽²⁶⁾, which appointed board members to carry out delegated tasks in the project phase.
- (45) After the NDLA had been formally established and according to §7(2) of the Articles of Association the forum of the counties' Heads of Education became the Supervisory Board which remains responsible for the overall management. The forum of the counties' Heads of Education appoints the Management Board management board. According to §7(1) of the Articles of Association the Management Board is composed of five members with one member of the FFU and at least one representative of the training regions (i.e. Northern Region, South Western Region and Eastern Region. According to §8 of the Articles of Association, the task of the Management Board is to ensure that the NDLA is able to perform its duties under §2 of the Articles of Association, namely to ensure that (1) that digital educational materials are available to users free of charge, (2) that secondary school is characterised by collaboration and sharing (3) that students and teacher actively participate in teaching and learning, (4) that academic institutions and networks across the country are a driving force in the development of excellent digital learning material and (5) that the market provides content and services for students and teachers needs. Furthermore, the Management Board has the authority to incur financial obligations on the participants in that regard. However, §7(2) of the Articles of Association explicitly states that the Management Board only exercises its authority on the basis of delegation decisions of the Supervisory Board and that the Supervisory Board may instruct the Management Board and overrule its decisions.
- (46) The Authority requests the Norwegian government and any interested third parties to explain whether they consider the NDLA to be an undertaking within the meaning of Article 61(1) EEA. In particular they are asked to explain in more detail how the counties cooperated in the NDLA project phase and, in particular, to clarify at what time the NDLA entered into force and whether this entry into force of the municipal cooperation affected the decision making process and the sources of the NDLA's funding. Moreover, the Norwegian authorities are invited to elaborate on the nature, practice and use of inter municipal cooperation under Article 27 of the local government act, including whether such cooperation is considered separate legal entities or not under Norwegian law.
- (47) The Authority moreover requests the Norwegian authorities to explain to what extent the change in legal status effected the decision making process, in particular, to what extent the NDLA can expand the scope of its activities without the consent of the participating municipalities or even against their will, and if the present situation differs from the situation prior to the formal establishment of the NDLA on 1 July 2009 ⁽²⁷⁾. The Authority also invites the Norwegian authorities to explain in more detail the funding of the NDLA, both in its project phase and after the formal entry into force up to and including 2012 ⁽²⁸⁾.

The principle of solidarity and the autonomy of the NDLA

- (48) The EFTA Court also found that it was unclear from the Decision whether the obligation to provide digital learning material free of charge falls upon the county municipalities or upon the NDLA ⁽²⁹⁾. The EFTA Court noted that in the annulled Decision, the Authority 'refers to the Norwegian legislation and states that it obliged the counties to provide the pupils with the necessary printed and digital learning materials free of charge' (emphasis added) ⁽³⁰⁾. The EFTA Court further noted that in the assessment on the autonomy of the NDLA, the annulled decision states that the NDLA cannot decide on charging fees to the end consumer '... since the legal framework obliges the NDLA to provide its services free of charge' (emphasis added) ⁽³¹⁾. The judgment also refers to that the

⁽²⁵⁾ See footnote 11.

⁽²⁶⁾ The Norwegian wording is: 'Forum for fylkesutdanningsjefer'.

⁽²⁷⁾ See footnote 11.

⁽²⁸⁾ See footnote 11.

⁽²⁹⁾ Case E-1/12 *Den norske Forleggerforening*, paras. 121-123 (not yet published).

⁽³⁰⁾ The EFTA Court seems to refer to para. 12 and footnote 4 of the annulled decision according to which 'Section 3-1 and 4A-3 of the Education Act states that the county municipality is responsible for providing pupils with the necessary printed and digital teaching material as well as digital equipment free of charge.'

⁽³¹⁾ The EFTA Court refers to para. 45 of the annulled decision in para. 121 of the Judgment.

Authority at the oral hearing explained that it is the counties which bear the statutory obligation to offer this service free of charge and that they had decided to offer this service jointly through the NDLA ⁽³²⁾.

- (49) In the view of that the EFTA Court considered the above mentioned statements in the decision to represent an implicit contradiction (as it was not clear who was the client of the NDLA), the Authority notes that the notion of 'legal framework' is wider than that of 'legislation'. The reference to the legal framework encompasses not only the statutory obligation in national law (such as the Education Act), but also resolutions (such as the resolutions passed by the county municipalities in August 2006), as well as administrative acts (such as the April 2007 award of funding by the Ministry of Education) and the Articles of Association of the NDLA. The Authority does therefore not consider the above mentioned statements to contain any implicit contradiction.
- (50) However, based on the EFTA Court's judgment the Authority invites the Norwegian authorities to explain in more details how the obligation to provide free learning material has been imposed on the county municipalities in the Public Education Act, and how the county municipalities involved in the NDLA have fulfilled this obligation through the NDLA cooperation as set out in the Articles of Association.
- (51) Finally, the Court found that the decision did not contain sufficient information on the possibility of the NDLA to set the parameters for the public procurement procedures through which it purchases goods and hires staff ⁽³³⁾.
- (52) The Authority therefore invites the Norwegian authorities to provide more detail on how the parameters for the public procurement procedures through which the NDLA purchases goods and hires staff are set.
- (53) Consequently the Authority expresses doubts as to whether the NDLA, wholly or partly, before or after its formal entry into force, may be considered as an undertaking under the EEA State aid rules.

1.3. *Selectivity*

- (54) It is established case law that a measure is selective if it derogates from the common regime inasmuch as it differentiates between economic operators who are otherwise in the same legal and factual situation ⁽³⁴⁾. In that regard the Authority notes that if the NDLA were to be considered as an undertaking, the funding of it would be selective since other operators would not benefit from a similar funding.

1.4. *Effect on competition and trade*

- (55) It is established case law that a measure distorts or threatens to distort competition in a way that affects trade between Contracting Parties if it strengthens the position of the recipient compared with other companies ⁽³⁵⁾ and if the recipient is active in a sector, in which trade between Contracting Parties takes place ⁽³⁶⁾. In that regard the Norwegian authorities noted that the relevant geographic market for provision of learning materials made to fit the national Norwegian curricula should to a great extent be limited to Norway, so that the effects on cross-border trade are not significant. The Authority cannot at this stage and based on the information at hand conclude on the effects of the measure on competition and trade. The Authority therefore invites Norway to provide further information in that regard.

2. *Compatibility*

- (56) The Norwegian authorities submitted that if one were to view the funding of the NDLA as State aid, then it would qualify as a compensation for a service of general economic interest under Article 59(2) EEA. However, based on the information at hand the Authority cannot at this stage conclude on the compatibility of the measure. The Authority therefore invites Norway to provide further information in that regard.

⁽³²⁾ See footnote 17.

⁽³³⁾ See footnote 20.

⁽³⁴⁾ Case C-143/99 *Adria-Wien Pipeline* [2001] ECR I-8365, para. 41; Cases C-106/09 P and C-107/09 P *Commission and Spain v Gibraltar and UK (Gibraltar corporate tax)* [2011] not yet published, para. 36.

⁽³⁵⁾ Case 730/79 *Philip Morris Holland BV v Commission*, [2005] ECR, 2671, para. 11.

⁽³⁶⁾ Case 102/87, *France v Commission (SEB)*, [1988], 4067, Case C-310/99, *Italian Republic v Commission*, [2002] EC R I-289, para. 85, Case C-280/00, *Altmark Trans GmbH and Regierungspräsidium Magdeburg v Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH (Altmark)*, [2003] ECR, I-7747, para. 77; Case T-55/99, *Confederación Española de Transporte de Mercancías (CETM) v Commission*, [2000] ECR II-3207, para. 86.

3. Conclusion

- (57) Based on the information submitted by the complainant and by the Norwegian authorities, and taking into account the judgment of the EFTA Court, the Authority has doubts as to whether the grants to the NDLA constitute State aid within the meaning of Article 61(1) EEA. Furthermore, the Authority has doubts regarding the compatibility of the measure with the functioning of the EEA Agreement.
- (58) Given these doubts and the impact of potential State aid on the investments of private operators it appears necessary that the Authority opens the formal investigation procedure. Consequently, and in accordance with Article 4(4) of Part II of Protocol 3, the Authority is obliged to initiate the formal investigation procedure provided for in Article 1(2) of Part I of Protocol 3.
- (59) The decision to open a formal investigation procedure is without prejudice to the final decision of the Authority, which may conclude that the measures in question are compatible with the functioning of the EEA Agreement or that they do not constitute State aid.
- (60) The opening of the procedure will also enable interested third parties to comment on the questions raised and on the impact of the measure on the relevant markets.
- (61) In light of the foregoing considerations, the Authority, acting under the procedure laid down in Article 1(2) of Part I of Protocol 3, hereby invites the Norwegian authorities to submit their comments and to provide *all documents, information and data* needed for the assessment of the compatibility of the measures within one month from the date of receipt of this Decision.
- (62) Further, the Authority invites the Norwegian authorities to forward a copy of this Decision to the potential recipients of the aid immediately.
- (63) The Authority would like to remind the Norwegian authorities that, according to Article 14 of Part II of Protocol 3, any incompatible aid unlawfully put at the disposal of the beneficiaries will have to be recovered, unless this recovery would be contrary to a general principle of EEA law. Moreover, according to Article 15 Part II of Protocol 3, the powers of the Authority to order the recovery of aid are subject to a limitation period of 10 years. This period begins on the day on which the unlawful aid is awarded. Any action taken by the Authority with regard to this unlawful aid shall interrupt the limitation period.
- (64) Attention is drawn to the fact that the Authority will inform interested parties by publishing this letter and a meaningful summary of it in the EEA Supplement of the *Official Journal of the European Union*. It will also inform interested parties, by publication of a notice in the EEA Supplement to the Official Journal of the European Union. All interested parties will be invited to submit their comments within one month of the date of such publication,

HAS ADOPTED THIS DECISION:

Article 1

The formal investigation procedure, provided for in Article 1(2) of part I of Protocol 3 is initiated regarding the potential State aid to the NDLA.

Article 2

The Norwegian authorities are invited, pursuant to Article 6(1) of Part II of Protocol 3, to submit their comments on the opening of the formal investigation procedure within one month of the notification of this Decision.

Article 3

The Norwegian authorities are requested to provide within one month from notification of this Decision, all documents, information and data needed for assessment of the nature and compatibility of the aid measure.

Article 4

This Decision is addressed to the Kingdom of Norway.

Article 5

Only the English version of this Decision is authentic.

Done at Brussels, 27 March 2013.

For the EFTA Surveillance Authority

Oda Helen SLETNES
President

Sabine MONAUNI-TÖMÖRDY
College Member

V

(Yttranden)

ÖVRIGA AKTER

EUROPEISKA KOMMISSIONEN

Offentliggörande av en ansökan i enlighet med artikel 50.2 a i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1151/2012 om kvalitetsordningar för jordbruksprodukter och livsmedel

(2013/C 229/11)

Genom detta offentliggörande tillgodoses den rätt att göra invändningar som fastställs i artikel 51 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1151/2012 ⁽¹⁾.

SAMMANFATTANDE DOKUMENT

RÅDETS FÖRORDNING (EG) nr 510/2006

om skydd av geografiska beteckningar och ursprungsbeteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel ⁽²⁾

”ANTEP BAKLAVASI”/”GAZIANTEP BAKLAVASI”**EG-nr: TR-PGI-0005-0781-10.07.2009****SGB (X) SUB ()****1. Beteckning**

”Antep Baklavasi”/”Gaziantep Baklavasi”

2. Medlemsstat eller tredjeland

Turkiet

3. Beskrivning av jordbruksprodukten eller livsmedlet**3.1 Produkttyp**

Klass 2.4. Bröd, konditorivaror, konfekt, skorpor och andra bagerivaror

3.2 Beskrivning av den produkt för vilken beteckningen i (1) är tillämplig

”Antep Baklavasi”/”Gaziantep Baklavasi” är ett sött bakverk som tillverkas av lager av filodeg som fylls med mannagrynskräm och Antep-pistasch och sötas med sockerlag.

Beroende på handelstypen (torr eller färsk) ska den genomsnittliga andelen för råvarorna vara följande (med en tolerans på $\pm 3\%$):

	Normal (färsk)	Torr
Deg	25 %	30 %
Antep-pistasch (<i>Antep fıstığı</i>)	10–11 %	10–11 %

⁽¹⁾ EUT L 343, 14.12.2012, s. 1.

⁽²⁾ Ersatt av förordning (EU) nr 1151/2012.

	Normal (färsk)	Torr
Mannagrynskräm	12–13 %	—
Rent smör	15–20 %	20–25 %
Socketlag	35–36 %	35–36 %

Skillnaden mellan torr och färsk "baklava" är att den förstnämnda inte innehåller mannagrynskräm.

Egenskaper hos "Antep Baklavası"/"Gaziantep Baklavası":

Arom: kommer från Antep-pistasch (*Antep fıstığı*) och rent smör.

Färg: ytan på "Antep Baklavası"/"Gaziantep Baklavası" är guldgul och den undre delen är mörkt grön av Antep-pistasch (*Antep fıstığı*).

Konsistens: Deglagren gör den övre delen halvpröd. Den undre delen är dränkt i sockerlag.

Form: Produkten bör skäras i bitar före gräddningen. Bitarna kan ha olika former men har vanligtvis formen av jämna, korta rektanglar, spolar (diamanter), amuletter (trianglar) eller kvadrater. De kan också ha morotsform (långa triangulära skivor från mitten till kanterna av en cirkelrund form).

3.3 Råvaror (endast för bearbetade produkter)

Ingredienser i "Antep Baklavası"/"Gaziantep Baklavası":

- Antep-pistasch (*Antep fıstığı*): Antep-pistasch är en obligatorisk ingrediens i "Antep Baklavası"/"Gaziantep Baklavası". Antep-pistasch växer naturligt i provinsen Gaziantep och är en registrerad jordbruksprodukt i Turkiet. Den är mörkt grön med kraftig arom. Enligt produktspecifikationerna finns det fem olika typer, och pistaschmandeln är lång, oval eller cirkelformad och har mörkt grön färg. Den har en proteinhalt på 21,77–23,77 % och en fetthalt på 56,27–59,89 %. Antep-pistaschen kan vara grovt eller fint hackad.
- Rent smör: 99,9 % rent smör framställt av mjölk och fritt från salt och andra tillsatser.
- Mannagrynskräm (används endast för den "normala" (färska) produkten): mjölk kokas till 105–108 °C och mannagryn tillsätts (100 g mannagryn till 1 kg mjölk). Blandningen värms till 100 °C tills den tjocknar och får därefter svalna.
- Mjöl: framställt av durumvete.
- Stärkelse: vetestärkelse.
- Sockerlag: Framställd av socker eller sötningsmedel (för diabetiker). Omkring 350–360 g sockerlag används till 1 kg baklavadeg. Honung får inte användas.
- Ägg: tre ägg till 1 kg mjöl (för degberedning).
- Salt: 10 g bergssalt till 1 kg mjöl (för degberedning).

3.4 Foder (endast för produkter av animaliskt ursprung)

—

3.5 Särskilda steg i produktionsprocessen som måste äga rum i det avgränsade geografiska området

Beredning av degen, tillverkning av baklavan och gräddning.

3.6 Särskilda regler för skivning, rivning, förpackning etc.

"Antep Baklavası"/"Gaziantep Baklavası" kan säljas per vikt eller portionsvis i tråg eller förpackningar. Om den förpackas får kartongaskar användas men de ska vara fodrade med aluminiumfolie eller ett liknande vattentätt material. En lapp med serveringsförslaget "Isitarak servis yapınız" ("värm före servering") får läggas i asken.

3.7 Särskilda regler för märkning

Om "Antep Baklavası"/"Gaziantep Baklavası" säljs torr ska beteckningen *kuru* ("torr") finnas på förpackningen.

Etiketter med beteckningarna "SGB" och "Antep Baklavası" eller "Gaziantep Baklavası" ska fästas på den synliga sidan av förpackningen, tillsammans med följande logotyp:

4. Kort beskrivning av det geografiska området

Produktionsområdet innefattar hela provinsen Gaziantep i sydöstra Anatolien. Provinsen gränsar till Syrien i söder, Birecik och Halfeti i öster, Adiyaman i nordöst, Kahramanmaraş i norr, Osmaniye i väster och Hatay i sydväst.

5. Samband med det geografiska området

5.1 Specifika uppgifter om det geografiska området

Provinsen Gaziantep är centrum för pistaschodlingen i Turkiet. Pistascher kallas i Turkiet *antep fistiği* ("Antep-pistasch") – staden Gaziantep har nämligen gett sitt namn åt det turkiska ordet för "pistasch".

Produkter framställda av Antep-pistasch har tillverkats och konsumerats i Gaziantep i århundraden.

Hantverkarnas erfarenhet:

Det krävs omfattande kompetens för att bereda baklavadegen, kavla ut den tunt, strö stärkelse mellan lagren, placera lagren på plåten, breda ut krämen och Antep-pistaschen, dela baklavan i lika stora bitar, pensla den med rent smör, grädda och tillsätta sockerlag. "Antep Baklavası"/"Gaziantep Baklavası" bör beredas och gräddas av hantverkare som skaffat denna kompetens i Gaziantepområdet.

5.2 Specifika uppgifter om produkten

"Antep Baklavası"/"Gaziantep Baklavası" kan skiljas från annan baklava på den klara guldgula färgen, konsistensen, strukturen och den mörkt gröna undre delen. Den största skillnaden ligger dock i smaken och aromen av Antep-pistasch och rent smör.

Tillverkning av "Antep Baklavası"/"Gaziantep Baklavası" kräver omfattande kompetens.

Anseendet för "Antep Baklavası"/"Gaziantep Baklavası" har sin grund i kombinationen av de många ingredienserna och den manuella bakmetod som tillämpas av erfarna hantverkare. Innan baklavan äts dominerar doften av rent smör. En korrekt tillverkad Baklava smälter omedelbart i munnen. Dessa är de viktigaste specifika egenskaperna hos "Antep Baklavası"/"Gaziantep Baklavası".

5.3 Orsakssamband mellan det geografiska området och produktens kvalitet eller egenskaper (för SUB) eller en viss kvalitet, ett visst anseende eller en viss annan egenskap som kan hänföras till produkten (för SGB)

"Antep Baklavası"/"Gaziantep Baklavası" från Gaziantep har värderats högt sedan 1800-talet för den särpräglade produktionsmetoden, ingrediensernas särskilda egenskaper och den manuella bakmetod som tillämpas av erfarna hantverkare. Flera berömda familjer har av tradition tillverkat "Antep Baklavası"/"Gaziantep Baklavası" genom ett antal generationer sedan 1870-talet.

Den viktigaste råvaran är Antep-pistasch (*Antep fıstığı*), en registrerad jordbruksprodukt i Turkiet. Dess kraftiga smak och arom bevaras i slutprodukten och ger den undre delen av "Antep Baklavası"/"Gaziantep Baklavası" dess mörkt gröna färg.

"Antep Baklavası"/"Gaziantep Baklavası" nämns i böcker om Gaziantep och turkisk kokkonst, liksom i kultur- och turistministeriets broschyrer om Gaziantep.

I *Gaziantep Folklorundan Notlar* (Anteckningar om folklore i Gaziantep), en bok som skrevs 1959 av forskaren Cemil Cahit Güzelbey från Gaziantep, sägs (s. 86) att "pistasch används av baklavatillverkare". I boken berättas också (s. 87) om en resa till Gaziantep som gjordes av den turkiska hälsoministern. Vid middagen, efter att ha serverats pistaschsoppa, pistaschris, pistaschbaklava och slutligen pistaschglass skämtar han: "skulle jag kunna få ett glas vatten utan pistasch?"

I 2001 års utgåva av reseguiden *Frommer's Turkey* (Lynn A. Levine, John Wiley & Sons 2001) sägs att "Gaziantep främst är känt för sin fantastiska baklava. I staden finns över 500 baklavabagerier, så en 'baklavarunda' är ett måste, särskilt under pistaschskörden i september."

I *Cooking the Turkish Way* (Kari Cornell, 2004) sägs också (s. 14) att "staden Gaziantep i östra Anatolien är känd för sin pistasch och sin sirapssöta baklava".

Hänvisning till offentliggörandet av specifikationen

(artikel 5.7 i förordning (EG) nr 510/2006 ⁽³⁾)

Den turkiska regeringen inledde det nationella invändningsförfarandet med offentliggörandet av förslaget om erkännande av "Antep Baklavası"/"Gaziantep Baklavası" som en skyddad geografisk beteckning i *Turkiets officiella tidning* nr 26505 av den 27 april 2007.

Produktspecifikationen i sin helhet finns på det turkiska patentinstitutets webbplats:

http://www.turkpatent.gov.tr/portal/default_en.jsp?sayfa=172 (klicka på "Antep Baklavası"/"Gaziantep Baklavası").

⁽³⁾ Se fotnot 2.

Via EUR-Lex (<http://new.eur-lex.europa.eu>) har du kostnadsfritt direkt tillgång till Europeiska unionens lagstiftning. På webbplatsen kan du söka i *Europeiska unionens officiella tidning* samt i fördrag, lagstiftning, rättspraxis och förberedande rättsakter.

Mer information om Europeiska unionen finns på <http://europa.eu>

Europeiska unionens publikationsbyrå
2985 Luxemburg
LUXEMBURG

SV